

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Katedra Sociologie

Diplomová práce

Bc. Lucie Blumentálová

Sociální komunikace současné mládeže

Analýza vybrané skupiny

Social communication of modern youth

Analysis of selected group

Praha 2012

PhDr. Jana Duffková CSc.

Poděkování

„Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Janě Duffkové CSc. za vedení diplomové práce. Také bych ráda poděkovala PhDr. Jiřímu Vinopalovi, Ph.D. za odborné a cenné rady, které mi při psaní poskytl.“

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.“

V Praze dne 16.12.2012

Podpis.....

Abstrakt

Práce se zabývá tématem sociální komunikace mládeže. Základní formální uspořádání práce je vedeno od teoretického ukotvení v tématu k praktickým poznatkům z oblasti sociální komunikace mládeže. Prostor je zde věnován vymezení pojmu sociální komunikace, porovnání jejího vztahu s interakcí a jednáním, dále pak jejímu rámci (komunikačnímu aktu, aktérům, komunikačním kanálům – prostředkům komunikace, funkcím a účelu komunikace). Pro orientaci pojednává o sociální komunikaci mládeže v socializačním prostředí rodiny, školy a přátel. Věnuje se také volnému času mládeže a jeho využití. Následuje část obsahující výsledky vlastního empirického šetření a porovnání s dosavadními výzkumy. Tato část je věnována vlastní realizované případové studii sociální komunikace mládeže ve vybraném regionu Kolínska. Zjišťuje to, jaké používají komunikační prostředky, zda preferují možnosti osobní komunikace či využití moderních komunikačních prostředků, jaká jsou jejich komunikační témata s kamarády a jaká s rodiči a jaký je účel jejich komunikace s jednotlivými typy komunikátorů (rodiče/kamarádi). Také se zaměřuje na používání doprovodných komunikačních jevů (emotikony, akronymy, neverbální setkávací rituály). Pozornost je věnována také tomu, zda se odpovídá na jednotlivé okruhy mění v rámci rozlišení města a venkova.

Klíčová slova

Sociální komunikace, mládež, komunikace, komunikační prostředky, volný čas

Abstract:

The work deals with social communication. Basic formal work arrangements is conducted from the theoretical anchoring the topic of practical knowledge in the field of social communication youth. The space here is devoted to the definition of social communication, comparing her relation with interaction and by negotiation, further then her frame (communication act, actors, communication channels - communication media, functions and purpose of the communication). For orientation deals with social communication, socialization of youth in the family, school and friends. Paies also free time youth and his usage. Followed by a section containing the results of my own empirical investigation and comparison with previous studies. This part is devoted to my own case study of the social communication of youth in chosen Kolínsko region. It detects means of communication used by youth, it deals with the question whether the youth prefer the possibilities of personal communication or the usage of modern means of communication; which communication topics they use with their friends and which they use with their parents and what is the purpose of communication with different types of communicators (parents / friends). It also focuses on the usage of communication accompanying phenomena (emoticons, acronyms, non-verbal rituals of meeting). Attention is also paid to the fact whether the responses to particular areas of the questions differ within the city and the countryside frame.

Key words:

Social communication, youth, communication, means of communication, leisure time

Obsah

1. Úvod.....	7
2. Sociální komunikace	9
2.1. Původ slova „komunikace“	10
2.2. Sociální jednání, komunikace a interakce	11
3. Rámec sociální komunikace.....	14
3.1. Komunikační akt	14
3.2. Aktéři.....	16
3.3. Komunikační kanály a komunikační prostředky.....	17
3.4. Účel a funkce sociální komunikace.....	30
4. Sociální komunikace mládeže a její vztah k socializaci (rodina, škola, vrstevníci).....	35
4.1. Rodina	36
4.2. Škola.....	37
4.3. Přátelé a volnočasové aktivity	38
5. Způsob trávení volného času mládeží	42
6. Výzkumné šetření sociální komunikace mládeže	46
7. Závěr	73
8. Literatura a využití zdroje	76

9. Přílohy, tabulky a grafy.....	81
----------------------------------	----

1. Úvod

Společnost existuje díky soužití jedinců a interakcím mezi nimi. Lidé se musí snažit o zachování sociálního řádu, aby společnost fungovala. Pro zachování společenské struktury a jejího řádu jsou důležitá setkávání lidí, vztahy mezi nimi a jejich jednání. Každý jedinec napomáhá vytvářet a udržovat sociální síť vztahů, tím, že zabezpečuje přenos informací, hodnoty a normy dané kultury. Díky tomu, že si lidé předávají potřebné vědomosti pro život a sdílí společně své zkušenosti, že se snaží porozumět obsahům sdělení v rámci interakcí a podle toho jednat, je společnost schopná přetrvávat. Tím, že spolu lidé komunikují, vytváří prostředí pro život, ve společnosti.

Specifickou skupinou, která tvoří základ pro budoucí tvorbu „světa“, je mládež. V životní etapě přechodu mezi dětstvím a dospělostí, si mladí hledají svůj životní styl, vytyčují si své budoucí životní cíle, kterých by chtěli dosáhnout. Snaží se najít a upevnit své místo ve společenské struktuře. V tomto období prochází řadou změn, nejen fyzických, ale i mentálních, kdy přetváří svou osobnost. K tomu jim pomáhají lidé v jejich okolí, a to jsou vrstevníci, jejich kamarádi a v neposlední řadě i rodiče.

Základní formální uspořádání práce je vedeno od teoretického ukotvení v tématu k praktickým poznatkům z oblasti sociální komunikace mládeže. Prostor je zde věnován vymezení pojmu sociální komunikace, porovnání jejího vztahu s interakcí a jednáním, dále pak jejímu rámci (komunikačnímu aktu, aktérům, komunikačním kanálům – prostředkům komunikace, funkcím a účelu komunikace). Pro orientaci pojednávám o sociální komunikaci mládeže v socializačním prostředí rodiny, školy a přátel. Věnuji se také volnému času mládeže a jeho využití. Následuje část obsahující výsledky vlastního empirického šetření a porovnání s dosavadními výzkumy. Výzkumné šetření proběhlo pomocí dotazníkového šetření na mládeži ve věku 14/15 let ve zvoleném regionu

Kolínska. Předpokládám, že situace mládeže obecně se výrazně neodlišuje od výzkumného vzorku.

Cílem výzkumu je zjistit, jaká jsou komunikační témata dnešní mládeže. Zjišťuji, o čem se baví hlavně s kamarády a také s rodiči ve volném čase o víkendu, ale i ve všední den. Zkoumám, zda jsou schopni komunikovat o hlubších myšlenkách, jako je politická, sociální nebo ekonomická situace u nás či ve světě nebo se v tomto věku zajímají pouze o pomíjivá témata. Ve volném čase mohou mladí komunikovat se svým okolím různým způsobem s využitím různých komunikačních prostředků (nejen osobními rozhovory, ale například telefonní hovory, rozhovory přes internetový chat, skype, sms, mobilní rozhovory, atd.). Zaměřuji se na poměr mezi osobní komunikací (tváří v tvář) a internetovou komunikací a také na to, zda mládež častěji komunikuje osobně nebo písemně přes chaty. Jelikož se obecně mládí lidé rychleji sžívají s novými věcmi, dalo by se předpokládat, že dnešní mládež bude využívat spíše moderní technologie. Jejich možnosti jsou v této oblasti značné, mohou volit z různých moderních elektronických komunikačních prostředků. Dalším tématem, kterému se věnuji, jsou doprovodné jevy sociální komunikace, a to emotikony, akronymy a v rámci neverbální části interakce se zaměřuji na doprovodné signály v podobě setkávacích rituálů mládeže. V některých částech šetření porovnávám, zda se liší struktura komunikace mezi mládeží ve městě a na venkově, popřípadě jak.

Pro úplnost zde ještě definuji pojem *mládež*. Různé zdroje vysvětlují pojem mládež různě, ale shodují se na základních znacích. Mládež je skupina vrstevníků, kteří se nachází v životní fázi mezi dětstvím a dospělostí. V této fázi života dochází k dokončování fyzických změn v organismu, hledání nových hodnotových orientací a nových autorit, odpoutávání se od primární rodiny a k přípravě na převzetí rolí dospělého.¹

¹ Viz např. Jandourek, J.: Sociologický slovník. Praha, Portál 2001, str. 160

2. Sociální komunikace

Sociální komunikace je důležitou spojnicí mezi lidmi. Při zkoumání jejich aspektů můžeme najít spoustu dalších zajímavých poznatků. Od interakcí mezi lidmi se odvíjí další činnosti, procesy a vztahy. Lidé spolu přichází do styku pořád. V rozhovoru mezi dvěma jedinci dochází k novým a novým podnětům pro další konání. Potkáváme ostatní lidi každý den. Každý den se dostáváme do nových a nových situací, kdy musíme sdělit své názory. S využitím svých schopností, zkušeností předáváme informace svému okolí. Sdělujeme svůj psychický stav. Ať verbálně či neverbálně ukazujeme, jak se zrovna cítíme a co si přejeme od druhých. Buď se je snažíme ovlivnit, předat jim zprávu, zapůsobit na ně, ať v pozitivní či negativní rovině nebo se snažíme sdělit, že o komunikaci nestojíme.

Žijeme v sociálním prostředí zahrnujícím i ostatní lidi, s nimiž se učíme jednat. Člověk nežije izolovaný od ostatních, a proto s nimi musí komunikovat. Nedokážeme nekomunikovat. Každý den se ocitáme v interakci s jinými lidmi. Watzlavick tvrdí, že není možné se nijak nechovat, člověk nemůže nekomunikovat. Vše má svůj význam ve sdělení – ať člověk mluví či mlčí, jedná nějakým způsobem nebo se snaží nijak se nechovat, ale i to má svůj význam, víme, co tím naznačuje. I tímto způsobem nám předává informace, o tom, že s námi nechce jednat.²

Prostřednictvím vzájemných interakcí se utváří osobnost každého z nás. Působí na nás nejen lidé, ale i celá společnost. Jsme začleněni do spletité interakční a komunikační sítě. Vzájemné vztahy mezi lidmi, sdělování informací, zkušeností, dovedností, umožňuje rozšířit znalosti a schopnosti a tím rozvíjet náš potenciál. Zvláště v období dospívání člověk hledá svůj životní styl. Toto období je v lidském životě přechodem mezi dětstvím a dospělostí a to jakými lidmi se obklopuje, jej ovlivní na další roky jeho života. Podle nich vytvoří svůj

² Watzlavick, P. Bavelasová, J. B., Jackson, Don D.: Pragmatika lidské komunikace: interakční vzorce, patologie a paradoxy. Hradec Králové, Konfrontace 1999, str. 43

žebříček hodnot a postojů. V rámci sociální komunikace mládež rozvíjí svou osobnost.

2.1. Původ slova „komunikace“

Protože se v práci zabývám momentem sociální komunikace, jako propojení verbálních, ale i neverbálních projevů v rámci interakce, vymezím na úvod, co se pod pojmem komunikace rozumí.

Komunikace, jako slovo pochází s latiny. V latině: *communicare (communem reddere)* znamená učinit společným. Hlubší a širší význam vyjadřuje latinské sousloví: *communicare est multum dare* – komunikovat znamená mnoho dát. V této rovině je sociální komunikace pojata jako sdílení, společné prožívání. V komunikaci si sdělujeme slovy, ale i doprovodnými mimoslovními prostředky určité informace. Dělíme se s protějškem o další obsahy sdělení.

V užším pojetí chápeme sociální komunikaci pouze jako prostou výměnu informací. V širším pojetí do pojmu zahrnujeme nejen informace, ale i představy, ideje, postoje, pocity a nálady, které si lidé vyměňují v rámci společného jednání a činností. Komunikovat znamená navzájem se sdílet.³

³ Křivohlavý, J.. Jak si navzájem lépe porozumíme: Kapitoly z psychologie sociální komunikace. Praha, Svoboda 1988, str. 19-20

2.2. Sociální jednání, komunikace a interakce

Pro udržení sítě sociálních vztahů, jak jsem naznačila výše, jsou důležité jednání, komunikace a interakce. Pro představu zde uvedu jejich rozlišení, jelikož spolu pojmy úzce souvisí, ale hranice mezi výklady není striktně dána. Společnost je založená na jednání aktérů v rámci každodenních interakcí, které probíhají prostřednictvím komunikace. Jedno tedy souvisí s druhým. Když se lidé nebudou setkávat, nebudou mít s kým komunikovat. Jejich jednání tedy nebude působit na ostatní a nebudou moci racionalizovat své obsahy jednání před druhými lidmi. Nebudou moci sdílet situace s ostatními, nepředají kulturní normy a hodnoty. Neudrží se síť sociálních vztahů, která je důležitá pro udržení sociálního řádu.

Pokud budu uvažovat v rovině, kdy interakce a komunikace jsou součástí sociálního jednání, musím se pokusit vymezit postavení interakčního a komunikačního momentu.

Někteří autoři zahrnují komunikaci pod pojem interakce, jako její součást, kdy komunikace je prostředkem interakce. Interakci definují jako setkávání lidí, kteří si v průběhu interakce předávají různá sdělní, tzn. komunikují. Komunikace je jedním z aspektů interakce.

Komunikaci jako část interakce zmiňují ve svém díle například J. W. Thibaut a H. H. Kelley. Ti nahlíží na interakci třemi způsoby. Tvrdí, že interakce znamená a) chování v přítomnosti druhých lidí, b) účastníci interakce vytváří „produkt“ pro ostatní, c) nebo mezi sebou jedinci komunikují. V každém případě interakce podle nich spočívá v tom, že každý účastník působí na ty ostatní. Jedinci se vzájemně ovlivňují. K ovlivňování jim slouží komunikace a chování.⁴

Stejně tak V. Lamser považuje komunikaci za vlastnost interakce. Rozděluje tři vazby v interakční struktuře, a tj. 1. Vazbu činnostní (zahrnuje chování a činnost partnerů v interakci), 2. Vazbu motivační (ta se vztahuje k projevům sociálně psychologických vztahů) a 3. Vazbu komunikační (obsahuje verbální projevy

⁴ Thibaut, J. W., Kelley, H. H.: The social psychology of groups. New York 1959, str. 10

v jazyce, použití znaků). Komunikace je podle něj nezbytnou součástí interakce. Bez komunikace by spolu lidé nemohli žít.⁵

Sporné pojetí se může zdát u J. Janouška. Ten pojímá interakci jako vzájemné ovlivňování lidí a komunikaci (sdělování informací) jako nutnou složku interakce. Komunikaci a interakci považuje za niterně spjaté momenty, které nemůžeme oddělovat. Podle něj komunikace není pouze strohé neosobní sdělování informací, v jejím průběhu působí i další činitelé.⁶ Působí při ní další přítomní činitelé, kterými mohou být prostředí, osoby jednajících, jejich komunikační schopnosti a mnohé další.

Na druhou stranu tvrdí, že existují také momenty, které komunikaci od interakce odlišují. Komunikace se může odehrávat na dálku. Zde nepůsobí bezprostřední interakce. Lidé spolu nejsou v jedné místnosti, nestojí vedle sebe a i přes to spolu komunikují. Nebo se komunikace může týkat věcí prostorově či časově vzdálených aktuálnímu momentu, i například věcí neexistujících. Konverzace je na idealistické rovině, o něčem, co fyzicky není možné. K ovlivnění těmito věcmi nemusí vůbec dojít.⁷

I další autoři považují tyto dva momenty za dvě různé, vedle sebe stojící součásti sociálního procesu. Sociální komunikace a interakce jsou nedílné součásti sociálního jednání. Lidé komunikují i přes to, že nic neříkají. I přes to, že nechtějí sdělovat žádné informace, verbálně neříkají nic ostatním lidem, komunikují například prostřednictvím svého postoje, výrazem v obličeji, sdělují to, že nechtějí komunikovat. I tato situace se dá považovat za komunikaci, komunikaci beze slov. Komunikují, ačkoli nejsou vtaženi do interakce.

M. Kunczik řadí interakci a komunikaci vedle sebe. Interakci definuje jako komplexnější pojem, který je často využíván pro opis slov sociálního jednání, či sociální akce. Interakce je širší pojem. Komunikace je užívána jako název

⁵ Lamser, V.: Komunikace a společnost. Praha, Academia 1969, str. 51-52

⁶ Janoušek, J. : Sociální komunikace. Praha, Svoboda 1968, str. 16-17

⁷ Tamtéž, str. 38

pro interakce prostřednictvím symbolů. V komunikaci si pomocí symbolů a znaků lidé sdělují své postoje a problémy.⁸

G. M. Andrejevová přidává ke komunikaci a interakci ještě percepci. Všechny tyto momenty řadí pod společný proces a to sociální styk. Tyto tři aspekty jsou navzájem propojené. Za komunikaci považuje výměnu informací. V komunikačním aktu vidí nejen mechanickou výměnu informací, ale i její utváření a přeměnu. Účastníci komunikace společně formují, rozvíjí ji a upřesňují. Cílem komunikace je dojít ke společnému smyslu a porozumění. Interakční stránku sociálního styku zaujímají aktivity vyměňované v průběhu a organizace společné činnosti. Jedná se o organizaci formy a norem společných aktivit. Interakce je přítomna v lidských aktech, kdy na sebe navzájem působí. Doplnující složka, perceptivní stránka, se týká vzájemného vnímání, poznávání a pochopení účastníků.⁹

Postavení komunikace a interakce jako dva různé aspekty jednoho procesu, tento pohled je nejbližší původnímu zkoumání sociální komunikace v rámci sociálního jednání. Považuje komunikaci a interakci jako dva jevy sociálního jednání. Tak či tak, podle mne jsou komunikace a interakce niterně spjaté pojmy. Jeden bez druhého by nemohly fungovat. Interakce by bez komunikace, jako sdílení společných obsahů pomocí verbálních a neverbálních projevů, nemohly probíhat. A pokud se zamyslíme nad opačným pojetím, zda komunikace může fungovat bez interakce, tak tomu tak také není. I když spolu lidé komunikují na dálku, aniž by byli v bezprostředním osobním kontaktu, tak se nějakým způsobem ovlivňují, působí na sebe, byť jen tím, že se zamýšlí nad sdělením protistrany a reagují na něj. Procesy komunikace a interakce působí vzájemně. Jak píše v úvodu, v práci zkoumám sociální komunikaci mládeže, jako propojený moment interakce s kamarády a rodiči.

⁸ Kunczik, M.: Základy masové komunikace. Praha, Karolinum 1995, str. 11

⁹ Andrejevová, G.M.: Sociální psychologie. Praha, Svoboda 1984, str. 99-114

3. Rámec sociální komunikace

3.1. Komunikační akt

V každé interakci dochází k výměně informací pomocí verbálních a neverbálních komunikačních prostředků. Při komunikaci si jedinci záměrně či nezáměrně sdělují nějakou zprávu. V komunikaci je důležité, aby lidé pochopili smysl sdělení. Tuto myšlenku najdeme už u interakcionistů, jako je například G.H.Mead, Ch.H. Cooley nebo H.Blumer. V procesu interakce jde o společné sdílení obsahů sdělení. Při komunikaci se člověk snaží nejprve definovat obsah sdělení, tzn., že se mu snaží přiřadit určitý význam a porozumět mu. V procesu interakce lidé dávají věcem smysl a na základě tohoto smyslu jednají s ostatními. Aktéři si v průběhu interakce vyměňují společné významy, to jim umožňují společně sdílené symboly. Tím, že znají význam slov a symbolů komunikačních obsahů, je pro ně svět pochopitelnější. Nemusí při každé nové interakci přemýšlet nad obsahem sdělení.¹⁰

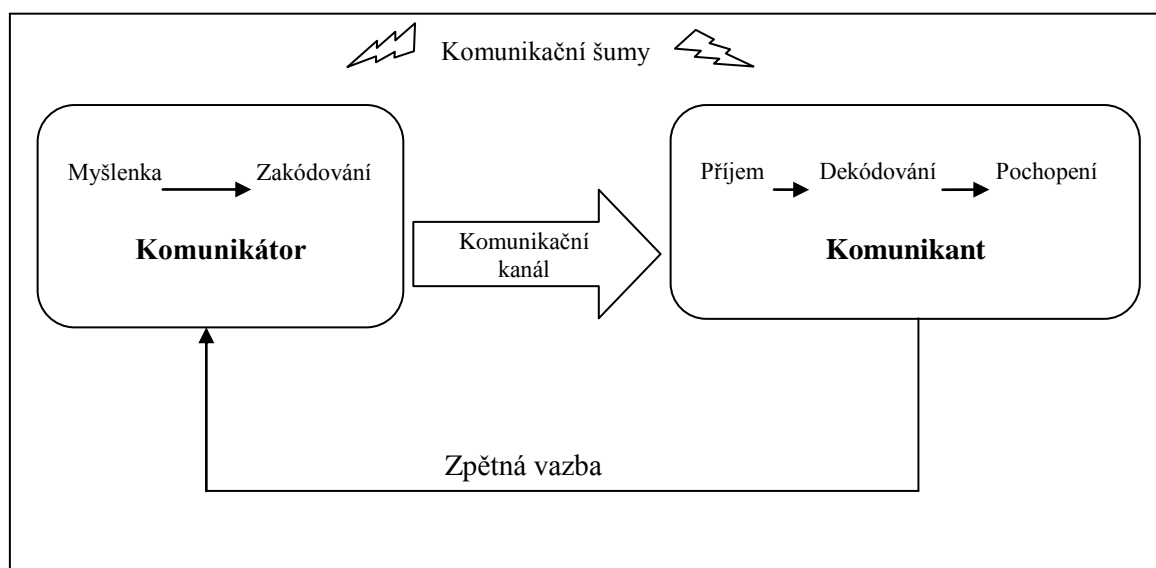
Komunikační akt se skládá z určitého rámce. Přítomni jsou minimálně dva aktéři, kteří mezi sebou vedou konverzaci, tato výměna je zasazena do daného prostředí, ve kterém se jedinci zrovna nacházejí, probíhá na daném místě v daném čase, za přispění různých doprovodných signálů, gest a prostředků. Účastníci jsou ovlivněni svým emocionálním stavem, dosavadními zkušenostmi a znalostmi.

Jednoduchým a výstižným způsobem popsal ve svém díle podstatu komunikace J. Keller. A to tak, že prvotním momentem je vznik a vytvoření obsahu informace v myšlení oznamovatele (tedy komunikátora). Obsah informace musí být vyjádřen vhodnými informačními symboly. Dále komunikátor sdělí informaci komunikantovi, ten ji přijme a zpracuje. Důležité je porozumění

¹⁰ Viz Blumer, H.: Symbolic Interactionism. Perspective and Method. 1969.

obsahu informace příjemcem. V každé fázi se objevují chyby, které komunikaci značně deformují. Měli bychom tedy dodržovat zásady správné komunikace. To znamená, že informace má být jasná a pravdivá. Předání informace má být přesné, srozumitelné, stručné a jednoznačné. Musíme zvolit přiměřenou rychlost přenosu. Informaci přizpůsobíme duševním dispozicím jedince, kterému informaci předáváme. Důležitá je i zpětná vazba, ověříme si, zda byla informace přijata správně a správně pochopena.¹¹ Pro ověření informace se můžeme ptát na kontrolní otázky, které nám potvrdí nebo vyvrátí platnost tvrzení. Můžeme také pozorovat reakce protějšku, jeho výraz v obličeji (pokyvování hlavou, zamračení), ale ten není tak spolehlivý, protějšek se tváří, že chápe, ale opak je pravdou. To nám může ověřit jeho následné jednání.

Připojuji - Obrázek č. 1: *Schéma komunikačního aktu*

Zdroj: upravený model C. Shannona a W. Weavera Viz:
<http://www.uri.edu/artsci/lsc/Faculty/Carson/508/03Website/Hayden/ShanWeav.html>

¹¹ Keller, J.: Úvod do sociologie. Praha, SLON 2004, str. 63

3.2. Aktéři

V komunikaci vždy figurují minimálně dvě jednající osoby. Jako příklad vhodný pro tuto práci si můžeme představit interakci mezi rodičem a dítětem či mezi dvěma adolescenty.

Časté jsou situace, kdy spolu interaguje více osob najednou. U mládeže, je úroveň skupinové komunikace velmi častá. Mládež tráví spoustu času se svými kamarády ve škole ale i mimo ni. Zvláště v období dospívání tvoří skupiny vrstevníků základnu jejich interakčních a komunikačních vztahů. Ve společnosti svých kamarádů, si utváří postoj ke světu, názory na něj. V rámci interakcí s ostatními vrstevníky sdílí tento pohled a komunikuje o něm. Dospívající jsou schopni věnovat rozhovorům s kamarády na různá témata spoustu času, někdy i hodiny a hodiny.¹²

Aktéři v procesu interakce zastávají různé role, se kterými je spojené očekávané jednání, které nám pomáhá orientovat se v interakcích a vůbec v různých životních situacích.¹³ Kromě základního rozdělení rolí v komunikačním aktu na mluvčího a příjemce (komunikanta a komunikátora) mají lidé ve svém životě spoustu rolí. Některé role jsou vrozené (role dítěte) nebo získané (rodič). Role se v průběhu života mění, některé zůstávají a některé člověk ztrácí v rámci přeměny životní fáze.

V období dospívání je pro mládež důležitá skupina vrstevníků, kterou můžeme nazvat parta. Parta je tvořena skupinou přátel a kamarádů, kteří společně sdílí hodnotové orientace a názory. Skupina se řídí určitými pravidly a existuje v ní ať už formálně či neformálně rozdělení rolí. Ve většině skupin mají člena, který zastává roli vůdce, jiný je mluvčí, bavič, organizátor, ten, kdo zajistí místo pro scházení se (popřípadě pořádané akce – párty na chatě, v bytě...). Role se mohou i prolínat. Někteří členové mohou mít i více rolí najednou. V rámci

¹² Macek, P. Adolescence. Psychologické a sociální charakteristiky dospívajících. Praha, Portál 1999, str. 71-74

¹³ Zvláštní pojednání o tom, jak člověk v každé situaci „hraje“ určitou roli na interakční scéně pro publikum, můžeme najít v knize E. Goffmana *The presentation of self in everyday life*. (1959)

skupiny si adolescentní vrstevníci potvrzují své místo ve společnosti. Členové skupiny tvoří názorovou, komunikační a interakční základnu pro své vrstevníky.

3.3. Komunikační kanály a komunikační prostředky

Ve výzkumné části pojednávám o tom, jaké komunikační prostředky mládež používá k dorozumívání, které preferuje a proč. Pro komplexní představu zde popíši, jaké komunikační prostředky máme k dispozici dnes a jak se průběžně vyvíjely a zdokonalovaly, než se dostaly k dnešním možnostem dorozumívání prostřednictvím moderních komunikačních prostředků. Možnosti, jak lidé mezi sebou komunikují, se vyvíjely po staletí. Od nejjednoduššího verbálního dorozumívání až po nejnovější přenos informací pomocí elektronických médií, se kterými se nejrychleji šíly zvláště nižší věkové skupiny.

Nejprve pro úplnost vymezím, jakými základními způsoby si lidé předávají informace, jak se dorozumívají obecně a jak si předávají informace. Více rozvedu specifika využívání moderních prostředků mládeží, protože tato věková skupina je nejen pro začátky využívání moderních technologií významná. V průlomu zavedení a používání počítačové techniky u nás sehrála důležitou roli mládež (viz dále). Mládež ráda objevuje nové věci a jsou adaptabilnější než starší generace na rychle se měnící podmínky ve světě moderních technologií. Sžívají se poměrně rychle s novými komunikačními prostředky, jako jsou počítače, mobilní telefony a jejich možnosti pro komunikaci.

Hlavní mezníky vývoje prostředků komunikace

Od počátků lidské civilizace prošly komunikační prostředky velkými změnami. Postupně se vyvíjely od sdělování si informací pomocí signalizování, posunků a neverbálními gesty přes verbální dorozumívání mluvením a jazykem, posléze psaním, knihtiskem, v pozdější době pomocí masových médií a dnes nejnovější komunikací přes počítače.¹⁴

V historii lidského dorozumívání můžeme rozdělit do vývojových etap, které mají svůj specifický dorozumívací prostředek. Každá další etapa na sebe nabaluje nějakou další formu a způsob komunikace, vylepšuje předcházející možnosti komunikace.

V začátcích lidské existence se spolu lidé dorozumívali podobně jako dnešní zvířata, pomocí vzájemně srozumitelných signálů a znamení. Komunikovali spolu pomocí vyluzování nejrůznějších zvuků (mručení, vrčení, skřeky) a pohybů těla. V počátcích zakládaly komunikaci vrozené či instinktivní reakce a naučené komunikační chování. Tyto komunikační schopnosti se v průběhu dost dlouhé doby (miliony a miliony let) propracovaly až do podoby ustálených a účelných způsobů komunikace (naučené a sdílené signály v podobě gest, zvuků, atd.). Na počátku byla sdělení velmi jednoduchá, jak sdělení interpersonální tak i intrapersonální. Tito lidé byli omezeni ve svém myšlení, tudíž nebyli schopni rozvíjet vyšší myšlenkové úvahy. Nedokázali uchovávat složitější informace, nebyli schopni si vybavovat myšlenky potřebné pro interpersonální komunikaci, nedokázali přemýšlet o svém chování v širších souvislostech, nepřemýšleli o příčinách a důsledcích. Nemohli tudíž ani rozvíjet intrapersonální komunikaci.

¹⁴ Viz *Teorie masové komunikace* od autorů M. L. Defleura a S. J. Ballové- Rokeachové z roku 1996, str. 21-40.

Mluvení a jazyk se objevily až v době asi před 90. až 40. tisíci let u člověka kromaňonského¹⁵. Tomu již jeho rozumové schopností a dispozice (stavba lebky, jazyk a hlasové ústrojí a větší kapacita mozku) umožnily mluvit. Člověk Kromaňonský dokázal přemýšlet o svém jednání, dokázal plánovat, lépe se bránit, zlepšovat techniky lovu a uchování potravin. Dokázal převádět své zkušenosti do pojmů a sdílet je s ostatními. Kulturní vývoj v této době šel postupně kupředu, rychleji než v předchozí etapě. Lidé zakládali vesnice a obdělávat půdu a chovat zvířata. Postupně začali stavět města a rozvíjet obchod. Cestovali do různých měst a dostávali se do nových situací, obtíží, které byly třeba řešit. V průběhu toho období se jazykové prostředky průběžně vyvíjely. Jazyky se měnily, staré zanikaly a nové vznikaly. Období mluvení (jazyka a řeči) umožnilo lidem hlouběji přemýšlet, logicky uvažovat. Za pomoci slov, čísel a symbolů se člověk mohl lépe vyrovnat s fyzikálním a sociálním prostředím, ve kterém žil. Dokázal vysvětlovat a chápat procesy a jevy kolem sebe a předávat je dalším.

Před 5 tisíci lety se k jazyku přidalo psaní. Umění zaznamenávat myšlenky se objevilo nezávisle na sobě v několika částech světa (u Číňanů, Mayů, Sumerů a Egyptanů). K rozvoji písma dopomohl moment, kdy lidé potřebovali zaznamenat hranice svého vlastnictví a později při rozmachu obchodu a směny. Za první použití písma jsou se považovány stylizované kresby a obrázkové písmo v Egyptě. Zpočátku byla gramotnost výsadou odborníků, protože systém obrázkového písma byl velmi složitý. K vzniku písma, které zaznamenávalo zvuky a ne jednotlivé myšlenky došlo asi 1700 let před Kristem, kdy Sumerové vytvořili systém, ve kterém určité zvuky představovaly slabiky, z nichž se potom skládala slova. Toto byl první krok ke vzniku fonetického záznamu. Vznikem písma bylo možné zachovat a předávat myšlenky dalším generacím, aniž by k tomu byl potřeba přeživší člověk, který tyto myšlenky znal.

Do 15. století se kopie pořizovaly ručním přepisem. Tento proces byl zdlouhavý a knih bylo málo. Velký převrat způsobil knihtisk. Ten umožnil

¹⁵ V knize M.L. De Fleura a S.J.Ballové-Rokeachové: „*Teorie masové komunikace*“ Praha, Karolinum 1996 je uvedeno, že se řeč a jazyk, jako běžný dorozumivací prostředek, používal před 35 tisíci lety.

produkovat knihy ve velkém. Knihy se tiskly ve všech evropských jazycích a tak k nim měli přístup všichni, kdo uměli číst ve své řeči. Protože však knih pořád přibývalo, přibývalo i lidí, kteří se chtěli naučit číst. Tím přispěl knihtisk k všeobecné jazykové gramotnosti.

Vedle knih se začaly vydávat i noviny. Na začátku 19. století se tištěná forma stala dostupnou i pro obyčejné lidi. Tímto momentem vznikla epocha masových médií, která pokračuje v podstatě dodnes. K tiskovým médiím se postupně přidala média elektronická (telegraf, telefon, rádio, televize a v dnešní době počítač a internet). Média, zvláště pak ta, která využívají moderní komunikační technologie, způsobila převrat v komunikaci a tím i v lidské existenci, ovlivnila vztahy mezi lidmi a jejich interakce. Ovlivnila jedince, skupiny, ale i celou společnost. Lidé jsou díky médiím schopni najít, zpracovat a předat si spousty nových poznatků a doplnit si ty stávající. Díky dnešním možnostem přenosu komunikace mohou společně diskutovat například i tehdy, když se nenachází na stejném místě. Komunikace je rychlejší a předávání a získávání informací se stává stále efektivnější, věda a technika stále zdokonaluje možnosti a prostředky.

Komunikační prostředky - komunikační kanály

Informace se přenáší prostřednictvím tzv. komunikačního kanálu. V tomto kanálu proudí informace od jedné strany k druhé, od komunikátora ke komunikantovi. Komunikačním kanálem se rozumí cesta, kterou prochází informace, než se dostane k adresátovi.

Můžeme rozlišit základní skupiny komunikačních kanálů, a to: verbální kanál a neverbální kanál.

1) *Verbální kanál*: ve kterém jsou přenášeny informace slovně. Lidé si sdělují obsahy prostřednictvím mluvení a řeči. Jazykovými prostředky popisují a vysvětlují sdělení. Ačkoli v dnešní době existuje spousta možností, jak komunikovat (telefonování, chatování, emailování si...), řeč tváří v tvář je pořád nejčastěji využívaným prostředkem k dorozumívání. V bezprostředním kontaktu na sebe lidé mluví, aby si byli jistí, že protějšek rozumí tomu, co mu chtějí sdělit. Mladí hojně využívají moderních technologií, aby mohli co nejrychleji sdílet své stavy, pocity a myšlenky se svými kamarády. Například jim k tomu slouží různé internetové sociální sítě a chaty, kde mohou napsat, prakticky cokoli a ostatní si zde jejich sdělení přečtou. Ale i osobní komunikace tváří v tvář hraje důležitou roli. Domnívám se, že osobní fyzické vyjádření emocí nelze nahradit odosobněnými zkratkami v podobě teček a čárek-smajlíky (viz dále). To, zda mládež přikládá důležitost osobním rozhovorům tváří v tvář či nikoli, zjišťuji ve výzkumu.

2) *Nonverbální*: informace přenášené mimoslovně. Oblast neverbální komunikace zahrnuje spousta oblastí. Existuje velké množství způsobů, jak sdělovat beze slov. Člověk může využít například řeč mimických svalů v obličeji, kterými dává najevo svůj postoj (mračení-nesouhlas; úsměv-souhlas) nebo například haptiku, sdělení pomocí doteků, tělesným kontaktem (podání ruky, poplácání po zádech...), proxemiku, vyjádření postoje a vztahu ke komunikujícímu pomocí vzdálenosti (malá vzdálenost-positivní vztah, velká vzdálenost-respekt), gesta (zamávání, rozhazování rukama, ruce v bok,...), metakomunikační prostředky (viz dále) a doprovodné signály. Můžeme sem také zařadit oblast módy - odívání, styl účesu, doplňků, které vyjadřují, životní styl a příslušnost k určité skupině lidí. Výrazně jsou tyto neverbální prostředky vidět u mládeže, která hledá svůj styl. Příslušníci skupin si oblékají to, co je pro daný styl typické, tím vyjadřují postoj ke světu, to čím se zabývají, co je baví a o čem nejčastěji diskutují, jak se cítí (např. styl EMO a jeho typicky černá barva pro oblečení a líčení vyjadřující vztah k temnotě, melancholii; „Skejtáci“ s vytahanými kalhotami a „skejtboardem“ v ruce značící uvolnění).

Proces sociální komunikace se tedy odehrává na poli různých komunikačních kanálů. V první řadě komunikace probíhá jak prostřednictvím verbálního, tak i neverbálního kanálu. Tyto kanály se při interakci vzájemně doplňují. Člověk vnímá to, co druhý říká, přijímá slova a intonaci hlasu komunikátora, všímá si toho, jak se druhý chová, jakými pohyby komunikaci doplňuje, jaká je mezi nimi fyzická vzdálenost, apod. Zajímavě vymezení komunikačních kanálů používá M. Kunzík. Hovoří o smyslových kategoriích komunikačních kanálů. Podle lidských smyslů, které jsou podle něj zapojeny v interakčních procesech, dělí komunikační kanály na: *auditivní kanál* (zmíněný vokální, verbální kanál), *vizuální kanál* (vzhled, distance, gesta), *taktilní kanál* (hmatový), *čichový* (vnímání vůně), *teplotní kanál* (vnímání tělesné teploty jiné osoby), *chuťový* (gustatorní kanál-vnímání chuti).¹⁶

Poslední čtyři kanály jsou zvláštním zamyšlením nad tím, co všechno člověk vnímá při kontaktu s druhou osobou. Osobně zůstanu u rozlišení verbálního a neverbálního komunikačního kanálu. Ty jsou v komunikaci základní pro každého z nás. V interakci je bereme v potaz, jako primární. Mládež si, stejně jako většina lidí, v interakci tváří v tvář všímá hlavně slov a doprovodných signálů či gest, které sdělení provází. To jakou teplotu má tělo druhé osoby nebo jaké cítíme okolní vůně, už jsou vjemy navíc, které pro interakci nejsou primární a ačkoli jsou v diskuzi přítomny, nejsou až tak podstatné. Při komunikaci vnímáme, jak s námi protějšek mluví, jaké emoce projevuje. V neverbální komunikaci odhadují projevy emocí pomocí doprovodných znaků, emotikonů a akronymů (tzv. smajlíků a soustavami zkratk slov, které si mladí vytváří), o nichž se zmíním dále.

¹⁶ Viz Kunzík, M.: Základy masové komunikace. Praha Karolinum 1995, str. 12

Dorozumívání tváří v tvář (osobní komunikace)

Osobní setkání jsou nedílnou součástí každodenního života nás všech. Žijeme ve společnosti druhých lidí. Potkáváme je prakticky všude (doma, ve škole, v práci, v obchodě, na ulici,...). Dorozumívání se tváří v tvář je forma komunikace, která je člověku nejbližší. Je to tradiční forma, která je využívána nejvíce. Mluvit se učíme od dětství, abychom byli schopni žít mezi ostatními a rozuměli si navzájem.

Jelikož mladí tráví většinu dne ve škole se svými vrstevníky a svůj volný čas věnují taktéž z velké části jim¹⁷, sdělování informací tváří v tvář zabírá největší podíl z denních komunikačních situací. Ve výzkumném šetření se zaměřuji na oblast volného času, předpokládám, že v něm mladí využívají i jiné prostředky. Sleduji, jaký časový horizont věnují osobní a vedle toho i neosobní komunikaci s kamarády a s rodiči. Zjišťuji, jaký preferují způsob předávání informací a proč. Jestli raději hovoří s protějškem osobně nebo volí jiný způsob sdělení, zda raději zatelefonují, pošlou SMS nebo napíší zprávu přes některý z internetových portálů určených k chatování. Při osobní komunikaci, oproti telefonnímu rozhovoru, si toho většinou sdělí daleko více, ve smyslu toho, že osobní rozhovor je často delší než neosobní. Důvodem rozhodnutí se pro osobní rozhovor mohou být také náklady, osobní rozhovor nic nestojí, nemusí se platit poplatek za spojení a rozhovor. Dalším aspektem, pro volbu způsobu může být také účel, za kterým chtějí komunikaci vést. Podle toho jestli chtějí cíleně získat informace nebo si jen tak povídat (více v dalším oddíle). Někteří neradi sdělují věci osobně nebo je osobně sdělit nechtějí, například proto, že je jim to nepříjemné nebo nechtějí vidět reakci protistrany, tak volí některou z možností neosobní komunikace.

¹⁷ Štursová, T. Bocan, M. *Aktuální problémy mladé generace ČR*. NIDM Praha 2006. [online] [cit. 2012-02-21]. Dostupné z: <http://www.vyzkum-mladez.cz/zpravy/1174039212.pdf>

Písemná komunikace

V dnešní době se méně využívá sdělování zpráv pomocí tužky a papíru. Tato možnost v moderní informační společnosti ustupuje záznamům elektronickým, tedy psaní sdělení s využitím moderních technologií jako je počítač, mobilní telefon, elektronický záznamník apod. V komunikaci psaní emailů, chatování, posílání SMS. Moderní technologie využívají lidé v práci, ale i doma. Mládež má v dnešní době různé možnosti, jak se k nim dostat a pracovat s nimi. S počítačem se učí zacházet ve škole v rámci hodin „informačních technologií“ v mnoha případech je mají k dispozici i doma. Mobilní telefon v dnešní době vlastní většina mladých.¹⁸

Využití moderních technologií pro přenos sdělení je mnohem rychlejší než možnosti využívané dříve. To může být také jeden z důvodů, proč někteří mladí preferují tento způsob komunikace, což zjišťují ve výzkumném šetření.

S vědecko-technickým pokrokem se rozšiřovalo spektrum možností, jakými se dá sdílet informace. Postupně vznikaly nové a nové komunikační kanály jako telegraf, telefon, rozhlas a televize, počítač, internet.

Vynález média, který byl později pojmenován počítač, předvídal už M. Mc Luhan, který se zabýval teorií médií, jako něčeho, co má rozvíjet možnosti smyslových orgánů. Každá nová technologie pro něj znamená extenzi, vývoj, prodloužení možností. Každé nové médium přináší extenzi toho starého, vylepšuje staré médium a přináší nové možnosti, překonává působení původního média. Technologie znamenají prohloubení možností, ale jak míní Mc Luhan na druhou stranu otupují jiné smyslové orgány našeho těla. Znamenají autoamputaci smyslů, které zrovna nepotřebujeme pro příjem a zpracování informací. Tvrdí, že společnost prochází extenzifikací, která spěje k završení pomocí elektronických médií a komunikačních technologií, ke stavu apatie, ale i organické jednoty

¹⁸ Výzkum životního stylu dětí (LSS Děti), který pro Asociaci televizních organizací realizovala společnost MEDIARESEARCH provedla společnost MEDIARESEARCH. N= 730 dětí.

TZ Dětské pokojíčky – prostředí pro mediální rozvoj [online]. [cit. 2012-10-07] Dostupné z: <http://www.mediaresearch.cz/aktualita/tz-detske-pokojicky-prostredi-pro-medialni-rozvoj>

vztahů.¹⁹ Technický pokrok znamená pro lidstvo velké usnadnění nejen práce, ale i společného soužití. Nové technologie pomáhají člověku překonávat vzdálenosti a usnadňují mu život v mnoha různých oblastech, nejen v možnostech komunikace. Informace jsou dostupné většímu počtu lidí, kteří jsou díky novým technologiím schopni je rychle předat dál (viz výše).

Jednosměrné komunikační prostředky: Rozhlas a televize

Za zmínku stojí i tato média. Oproti ostatním, které popíši, jsou jednosměrná. Tyto komunikační kanály slouží k šíření informací k posluchači či divákovi. Mohou poskytovat podněty pro zamyšlení, obohacovat naše znalosti a rozšiřovat naše vědomosti, ale fungují pouze v jednom směru. Mají za úkol předat informaci, ale už zde neexistuje moment zpětné vazby, kdy by posluchač mohl s druhou stranou komunikovat o daném problému.

Stále více dětí má v dnešní době k dispozici televizi a rádio i ve svém pokojíčku. V roce 2011 mělo k dispozici rádio a televizi kolem 50% dotazovaných dětí ve věku 13-14 let.²⁰

Obousměrné komunikační prostředky: Mobilní telefony a počítače s připojením na internet

Vedle jednosměrných prostředků pro sdělování informací můžeme vymezit obousměrné. Ty očekávají i zpětnou vazbu. Obousměrné komunikační prostředky jsou založeny na principu, kdy má každá strana právo reagovat na sdělení.

¹⁹ Viz McLuhan, M. : Jak rozumět médiím : Extenze člověka. Odeon, Praha 1991

²⁰ Výzkum životního stylu dětí (LSS Děti), který pro Asociaci televizních organizací realizovala společnost MEDIARESEARCH provedla společnost MEDIARESEARCH. N= 730 dětí. *TZ Dětské pokojíčky – prostředí pro mediální rozvoj* [online]. [cit. 2012-10-07] Dostupné z: <http://www.mediaresearch.cz/aktualita/tz-detske-pokojicky-prostredi-pro-medialni-rozvoj>

Účastníci společně o tématu komunikují a vyjadřují svůj názor v procesu interakce. Takovými moderními prostředky a technologiemi, které toto umožňují, jsou mobilní telefony a počítače s připojením na internet.

➤ Mobilní telefony

V dnešní době mají lidé, oproti minulosti, více možností, jak kontaktovat jiné osoby. Pokud potřebují získat informace hned, stačí zvednout mobilní telefon a vytočit číslo dotyčného, od kterého informaci potřebují znát. Počet lidí, kteří vlastní mobilní telefon stále stoupá. Mobil využívají dnes nejen dospělí lidé, ale i děti. Z „*Výzkumu životního stylu dětí (LSS Děti)*“ z roku 2011 je zřejmé, že počet dětí, které mají mobilní telefon, je dost velký. 87% dětí ve věku 13-14 let má mobil v osobním vlastnictví.²¹

Základní funkcí mobilního telefonu, byla možnost hlasového hovoru, k níž byla připojena možnost posílání SMS. Dnes mají některé mobilní telefony i další funkce, vedle hlasového hovoru a posílání SMS, možnosti MMS, poskytují připojení k internetu a další funkce. Tím v podstatě zastupují počítače (viz dále). Znamená to, že můžeme být připojeni kdykoli a kdekoli, sdílet bezprostředně své pocity, postoje a aktuální situaci s ostatními. Mládež, jako početná skupina uživatelů sociálních sítí²², tuto funkci využívá prostřednictvím možnosti vyjádření svého „aktuálního statusu“. Komunikátor napíše přes internetový portál, co si myslí, co se kolem něj děje či jakou má náladu a ten, kdo je připojen k portálu zároveň s ním, si může sdělení přečíst.

²¹ Výzkum životního stylu dětí (LSS Děti), který pro Asociaci televizních organizací realizovala společnost MEDIARESEARCH provedla společnost MEDIARESEARCH. N= 730 dětí.

TZ Dětské pokojíčky – prostředí pro mediální rozvoj [online]. [cit. 2012-10-07] Dostupné z: <http://www.mediaresearch.cz/aktualita/tz-detske-pokojicky-prostredi-pro-medialni-rozvoj>

²² 80% uživatelů ICQ jsou mladí ve věku mezi 13-29 lety. Zdroj: <http://www.icq.com/info/about.html>

Podle výzkumů děti využívají mobilní telefon nejen ke komunikaci, ale také k zábavě. Nejvíce posílají SMS a telefonují, vedle toho si z něj přehrávají hudbu, používají fotoaparát a videokameru, v neposlední řadě na něm hrají hry a brouzdají po internetu.²³

➤ Počítače - Internetová komunikace

Od vynálezu prvního počítače uplynula dlouhá doba, po kterou odborníci počítače zdokonalovali a vylepšovali jeho funkce až k dnešní podobě. První počítače, které používali vědci ke svému bádání, byly připojeny k internetu v roce 1969²⁴, aby mohli sdílet svá data mezi sebou, až později lidé pochopili, že počítače a jejich komunikační síť nemusí být omezena pouze na několik počítačů, ale může být poskytnuta velkému množství uživatelů. Postupem času se počítače i internetové připojení rozšířilo mezi značnou část populace.

Podíl vlastníků a uživatelů osobních počítačů a připojení k internetu mezi lety 1996-2008 strmě stoupal. V roce 2008 mělo počítač zhruba 64% domácností²⁵ a v roce 2009 vlastnilo počítač už 72% domácností²⁶.

Zvláštní úlohu v rozvoji disponibility, užívání a vlastnictví nových informačních a komunikačních technologií, které dříve nebyly dostupné široké veřejnosti - počítačů – měla mládež (podle Saka, P. a Sakové, K. mladí ve věku 15-30 let). V 90. letech 20. století se tato věková skupina sebevzdělávala

²³ Výsledky výzkumu E-Bezpečí z roku 2009, zaměřeno na využívání mobilního telefonu dětmi ve věku 8-18 let. N=2567 žáků základních a středních škol po celé ČR. [online] [cit. 2012-10-07] Dostupné z: <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/94/22/lang,czech/>

²⁴ Gregar, T.: Historie internetové komunikace. [online]. [cit. 2012-10-01]. Dostupné z: <http://www.fi.muni.cz/usr/jkucera/pv109/2003p/xgregar.htm#8>

²⁵ Příloha: Graf č. 1: Podíl domácností v ČR vybavených výpočetní technikou.

²⁶ ČSÚ: Statistiky rodinných účtů. Vybavenost domácností počítačem a vybranou spotřební elektronikou. [online] [cit. 2012-10-01] Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/1_vybavenost_domacnosti_pocitacem_a_vybranou_spotrebni_elektronikou

v počítačové gramotnosti v rámci svého volného času. Projevovala se zde i generační inverze, kdy děti učily své rodiče zacházet s počítačem.²⁷

Počítač a připojení na internet v sobě skrývá spoustu možností. Člověk jejich prostřednictvím rozvíjí své senzomotorické i rozumové schopnosti. Prostřednictvím internetu se může učit novým a novým věcem. Internet slouží jako zdroj pro vyhledávání a ověřování informací. V dnešní době přes něj mohou lidé i nakupovat. Může mít např. i funkci zábavnou a relaxační, např. se na něm dá vyhledat hudba, filmy, dokumenty, číst různá periodika, dají se na něm hrát různé hry. Hraní her je častá činnost na počítači zejména mládeže.²⁸

Důležitou funkcí je také komunikace přes internet. Na počátku 70. let k možnostem internetu přibyla funkce elektronické pošty, ze které se vyvinulo dnešní posílání emailů.²⁹ Přes internet spolu komunikuje prostřednictvím emailů velká část populace. Statistický úřad na svých stránkách uvádí, z šetření *Eurostat, Community survey on ICT usage in households and by individuals*, z roku 2010, že cca 90% uživatelů internetu ve věku mezi 16 - 74 lety využívá internet ke komunikaci. Podíl mužů a žen je skoro stejný (92% mužů a 91% žen z uživatelů internetu). V kategoriích zaměstnaný - nezaměstnaný – student jsou poměry využití internetu ke komunikaci poměrně vyrovnané. Nejvíce komunikují studenti (96%) potom zaměstnaní (91%) a nezaměstnaní (89%). Mezi možnostmi, jak komunikovat přes internet, patří posílání a přijímání emailů; telefonování; chatování, diskusní fóra, blogování... Výzkumy ukázaly, že s věkem klesají zkušenosti a frekvence užívání internetu. Starší generace (65 - 74 let) využívají

²⁷ Sak, P., Saková, K.: Mládež na křižovatce. Sociologická analýza postavení mládeže ve společnosti a její úlohy v procesech evropeizace a informatizace. Praha, Svoboda Servis 2004, str. 124-125

²⁸ V roce 2002 skoro 60% respondentů ve věku mezi 15-23 lety uvedlo, že využívá počítač k hraní her. Zdroj: Sak, P., Saková, K.: Mládež na křižovatce. Sociologická analýza postavení mládeže ve společnosti a její úlohy v procesech evropeizace a informatizace. Praha, Svoboda Servis 2004, str. 129

²⁹ Gregar, T.: Historie internetové komunikace. [online]. [cit. 2012-10-01]. Dostupné z: <http://www.fi.muni.cz/usr/jkucera/pv109/2003p/xgregar.htm#8>

spíše posílání emailů, mladší generace (16 - 24 let) používá elektronickou poštu ale i jiné způsoby komunikace (chaty, blogy, sociální sítě...³⁰

Dalším způsobem, jak komunikovat přes internet, je využití tzv. chatů a sociálních sítí. Výzkumy ukázaly, že 60% dětí ve věku mezi 9-16 lety, kteří mají přístup k internetu, má svůj profil na sociální síti.³¹ Chatování je oproti posílání emailů vzhledem k odpovědi rychlejší. Chaty jsou založeny na bezprostředním kontaktu, ať už dvou nebo více osob mezi sebou. Asi nejznámějšími jsou služba ICQ (I seek you) a Facebook. Program ICQ byl spuštěn roku 1996, poté co se čtyři zapálení mladíci rozhodli spojit lidi na internetu. Jejich hlavní myšlenkou bylo, aby spolu mohli lidé komunikovat: aby nebyli jen připojeni vedle sebe, ale spolu. Podle údajů ICQ serveru má kolem 42 milionů uživatelů (47% žen a 53% mužů) a z toho 80% uživatelů je ve věku 9 -13 let.³² Facebook byl založen až později v roce 2004. Jeho hlavní myšlenkou je spojit lidi na celém světě, aby spolu mohli sdílet své životy. Mezi další funkce (kromě možnosti přímé komunikace s přáteli) patří sdílení aktuálního stavu, fotek, videí a další.³³

Komunikování na internetu prostřednictvím chatů je záležitost spíše mladších věkových skupin. Ve výzkumu věnovaném používání internetu v ČR bylo zjištěno, že zhruba 30% respondentů ve věku nad 30 let, kteří užívají počítač, nemá zkušenost s chaty. Avšak 70% respondentů ve věku mezi 12-18 lety možnosti chatů využívá. Denně navštěvuje chat 23% z uživatelů v tomto věku.³⁴

³⁰ Příloha: Graf č. 2: *Uživatelé internetu a komunikace přes internet*; Graf č.3: *Způsoby komunikace přes internet dle věku*.

³¹ Viz Archiv Evropské komise: *Den bezpečnějšího internetu 2011*. [online] [cit. 8.11.2012]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/news/science/110208_cs.htm

³² *About ICQ*. [online] [cit. 14.1.2012]. Dostupné z: <http://www.icq.com/info/about.html>

³³ *Facebook. Základní informace*. [online]. [cit. 2012-14-01]. Dostupné z: <http://www.facebook.com/facebook?sk=info>

³⁴ Češky a Češi v kyberprostoru. *Zpráva výzkumného týmu sociologie a psychologie*. v rámci projektu bezpečnostního výzkumu „Problematika kybernetických hrozeb z hlediska bezpečnostních zájmů České republiky“. Praha 2008. [online] [cit. 2012-20-07] Dostupné z: <http://www.nidm.cz/projekty/priprava-projektu/klice-pro-zivot/archiv/archiv-vyzkumu-nidm/vyzkum/registr/cesky-a-cesi-v-kyberprostoru>

3.4. Účel a funkce sociální komunikace

Lidé si navzájem sdělují nové informace a zprávy, povídají si o svých zážitcích, zkušenostech, vyjadřují své postoje a poznatky. Mluví o různých tématech, rozebírají aktuální situace, dění kolem sebe a ve světě, probírají, co je trápí a co se s nimi děje. Dá se říci, že neintenzivněji spolu řeší, to co se s nimi a kolem nich děje mladí adolescenti. Ti spolu dokážou mluvit dlouhé hodiny o čemkoli.³⁵ V pozadí vzájemné komunikace stojí motivy, které mohou být zisté a zamýšlené nebo čistě upřímné, nezamýšlené. Podle toho s kým mládež komunikuje, se odvíjí i téma a účel interakce. Dá se předpokládat, že s dospělými komunikují za jiným účelem než s věkově sobě rovnými. Jestli tomu tak je, se věnuji v jedné z částí výzkumného šetření.

Na to jaké má komunikace funkce a co je jejím účelem se můžeme dívat z různých úhlů. Jedním hlediskem pohledu může být to, co je vlastně jejím obsahem, co přenáší a jakým způsobem sděluje³⁶. Dalším měřítkem pak to, jaké vztahy přenáší a jaký je jejich účel (mocenská-konfliktní, konsensuální-kooperace).

1. Sdělování informací

Většina autorů považuje tuto funkci za nezákladnější. Z nejobecnějších definic vyplývá, že komunikace je globální sdělování informací. Komunikující se snaží předat někomu zprávu, poinformovat ho o určité události, dění. Snaží se rozšířit informace, doplnit je o další poznatky. Z tvrzení, o tom, že

³⁵ Macek, P. Adolescence. Psychologické a sociální charakteristiky dospívajících. Praha, Portál 1999

³⁶ Viz Z. Vybíral: Funkce lidského komunikování a motivace k němu. In: Psychologie lidské komunikace. Praha 2000

mladí spolu tráví spoustu času komunikací na různá témata, usuzují, že tento účel je hlavní v komunikaci s kamarády.

Zajímavý názor na tuto funkci má Z. Vybíral³⁷. Tvrdí, že pokud považujeme komunikaci za *prostou* výměnu informací, není využívána tak často. Prostá výměna informací v běžných situacích, interakcích mezi lidmi, tak často jako jiné funkce nefiguruje. Lidé si nesdělují pouze strohé zprávy, za účelem informovat, většinou je jejich komunikace doplněna i jinými funkcemi. Sdělují si i své pocity, postoje a snaží se působit na protistranu.

2. Instruktažní funkce

Tato funkce má za úkol naučit něčemu, podat návod pro jednání či chování, předložit popis, jak něco udělat, navést účastníka a vůbec ho zasvětit do dané situace. Instruktažní funkce komunikace se využívá převážně ve škole. Tady se snaží předat informace a naučit děti (popřípadě dospělé, jedná-li se o doplňkové studium jako třeba rekvalifikační kurz) nové poznatky a to jak je v budoucnu využívat.

3. Přesvědčovací funkce

Účastník se snaží prostřednictvím komunikace působit na protějšek a přesvědčit ho, aby přemýšlel o tématu, změnil svůj názor na něj. Funkce by se také dala nazvat jako ovlivňovací, kdy se komunikant snaží přesvědčit komunikátora o svém mínění. Snaží se ho zmanipulovat a získat na svou stranu. Příkladem využití této funkce může být lobování někoho za svůj projekt. Kdy se snaží přesvědčit protistranu o správnosti a užitečnosti své práce. V prostředí mládeže bych tuto funkci vymezila v rámci získávání nových členů do party

³⁷ Viz: Vybíral, Z.: Psychologie lidské komunikace. Praha, Portál 2000

přátel. Ať už ze strany stávajících členů party, kteří chtějí přesvědčit kamaráda o tom, proč se stát součástí skupiny. Nebo naopak situace, kdy se adolescent chce stát členem a musí partě dokázat, že je vhodným kandidátem.

4. Pobavit (zábavná funkce)

V rámci komunikace se také můžeme snažit druhého nebo sebe pobavit, rozptýlit, rozveselit. K tomuto druhu komunikace patří zejména vyprávění zábavných příhod, veselých historek, vtipů a anekdot. Účelem interakce je tedy zlepšení nálady a psychického stavu.

5. Integrace (potvrzovací funkce)

Vedle již zmíněných funkcí, podle J. Kellera, má komunikace také schopnost integrovat členy skupiny a posilovat vzájemnou solidaritu mezi nimi. Prostřednictvím komunikace lidé navazují vztahy s dalšími jedinci. Stávají se členy určitých skupin (rodina, pracovní kolektiv, zájmový kroužek, skupinka vrstevníků). V rámci komunikace upevňují pocit náležitosti k dané sociální skupině a potvrzení odlišnosti od pospolitosti jiné skupiny, kam patřit nechtějí.³⁸

Potvrzovací funkce je také, jako funkce přesvědčovací, důležitá pro adolescentní vrstevnické skupiny. V rámci těchto skupin, hledají mladí své místo ve společnosti. Zjišťují a potvrzují vlastní postavení v rámci sociální struktury. Upevňují si sociální pozice mezi ostatními mladými lidmi ve svém kolektivu. V komunikaci s druhými lidmi nalézají a potvrzují svou osobní identitu, utvářejí si své vlastní já.

³⁸ Keller, J: Úvod do sociologie. Praha, SLON 2004., str. 165

6. Funkce mocenská

Do výčtu funkcí můžeme také přidat funkci mocenskou. Kterou bychom mohli sloučit s funkcí přesvědčovací, ale ta může mít jak formu pozitivní tak i negativní, účastník se může snažit přesvědčit protivníka zjištěně nebo nezištěně. Existuje zde moment nezáměrnosti, nejedná se vyloženě o působení ve svůj osobní prospěch. Ale na druhou stranu v mocenské funkci jde o to, vyjádřit nadřazenost jednoho z komunikujících partnerů. Potvrdit mocenskou hierarchii účastníků. Nadřazený uplatňuje své komunikační prostředky tak, aby bylo zjevné, kdo je v komunikaci pánem a kdo se musí podřít. Kdo vede diskuzi a kdo je příjemcem rozhodnutí.

Tuto funkci můžeme považovat za součást hry s nulovým součtem, kdy se hráč (účastník komunikace) snaží o to, aby vyhrál. Snaží se o mocenskou převahu. V komunikaci postupuje směrem k vítězství. Od komunikačních partnerů očekává, že ustoupí, podle toho jak on bude postupovat. Na druhou stranu se ale řídí pravidlem o nulovém součtu: pokud nezíská on, nemůže získat ani protistrana. Jedná tak, aby protivník nezvítězil. Ve hře nechce být poraženým. Toto jednání, pokud se odehrává ve vyhraněné míře, kdy se účastník mstí a za každou cenu se snaží, aby protistrana nezískala nic, je považováno za deviantní a narušené.³⁹

7. Funkce kooperační

Komunikujeme také za účelem kooperace. Pokud spolu mají jedinci pracovat, musí zde existovat moment spolupráce. Bez toho, aby se dohodli na postupu k společnému cíli, se k němu nemohou dostat. Na začátku či v průběhu práce se domluví na prostředcích, které použijí k dosažení cíle. V průběhu činnosti probíhá výměna informací o tom, zda jsou zvolené prostředky a postup správné, popřípadě je přetvářejí a upravují. Za předpokladu, že spolu spolupracovníci nebudou komunikovat, nemůže být projekt úspěšný.

³⁹ Vybíral, Z.: Psychologie lidské komunikace. Praha, Portál 2000, str. 159

V rámci teorie her v plánu s nenulovým součtem, oproti tomu s nulovým součtem, jde o spolupráci a doplňování se. Z „já a ty“ se stává „my“. Uplatňují se zde formy kooperace, pomoci a spolupráce. Komunikující spolu jednají společně, aby oba dosáhli výsledků a oba z něj měli nějaký užitek. Většinou jedna strana podřídí kooperaci větší množství prostředků a nepožaduje kompenzaci. Obě strany dosáhnou ve společném počínání úspěchu. Každý něco získá.⁴⁰

Ve výčtu funkcí bych mohla pokračovat, ale pro účely práce tyto postačí.

⁴⁰ Vybíral, Z.: Psychologie lidské komunikace. Praha, Portál 2000, str. 160

4. Sociální komunikace mládeže a její vztah k socializaci (rodina, škola, kamarádi a vrstevníci)

Komunikační schopnosti a dovednosti si osvojujeme v průběhu života. P. Sak ve své publikaci používá pro období osvojování si společenských návyků označení „sociální zrání“. V průběhu sociálního zrání si jedinec osvojuje svou sociální podstatu. Od dětství se učí žít mezi ostatními a utváří svou osobnost. K procesu zrání dochází v době, kdy jedinec přestává být převážně objektem, o který se rodiče starají, a začíná být společenským subjektem. V tomto období dochází k psychickému, biologickému a sociálnímu dozrávání. Pro jedince to znamená, že se mění jeho sociální role a pozice. V jeho průběhu dochází k osvojování si společenských rolí a s nimi spojených norem. Jedinec v průběhu sociálního zrání pochopí a osvojí si sociální mechanismy, jako je sociální chování. Osvojí si společenské vzory a stereotypy, díky nimž pochopí obsah a formy chování ostatních. To ho částečně omezuje v jeho rozhodování, ale dává mu zároveň směr a mantinely jeho vlastního chování.⁴¹ Toto vše se dítě učí v průběhu socializace.⁴² Děti v období vyrůstání přejímají chování podléhající tlaku sociálních norem, vzorů a společenských stereotypů. Jejich chování přestává být postupně spontánní, začínají ztrácet zábrany ve svých sociálních projevech. Osvojují si sociální kompetence, neboli soubor znalostí a dovedností, jak vyhodnocovat společenské dění kolem sebe a jak komunikovat s ostatními a jaké nástroje k tomu používat. Učí se jakým způsobem dosahovat svých cílů v interakci s ostatními jedinci.⁴³ Tento proces je nejintenzivnější v období dospívání, kdy mládež hledá své místo ve společnosti.

⁴¹ Sak, P.: Proměny české mládeže. Praha, Petrklíč 2000

⁴² Více k socializaci např.: Berger, P., Luckmann, T.: Sociální konstrukce reality. Pojednání o sociologii věděni. Brno, CDK 1999 a další

⁴³ Sak, P.: Proměny české mládeže. Praha, Petrklíč 2000., str. 35-42

4.1. Rodina

V počátku života je nejdůležitějším prostředím rodina. Ta se postupně rozšiřuje o prostředí školky, školy (přátelé, vyučující), pracovního prostředí (kolegové, nadřízení) a volnočasových aktivit. Všichni lidé, se kterými se v průběhu života setkáme, mají na nás určitý vliv. Někteří nás ovlivní hodně a někteří třeba vůbec. Rodiče a příbuzní ovlivňují naše jednání, náš životní styl i způsoby komunikace nejvíce v dětství, protože tvoří základnu vztahů, ve které se v mládí pohybujeme nejčastěji. Jak již bylo řečeno, rodina je nejdůležitějším činitelem odpovědným za naše chování a jednání. V primární skupině (rodině) se učíme základům společenské interakce, základům komunikace s ostatními lidmi. Od narození se nám snaží předat své zkušenosti, hodnoty a normy, abychom byli schopni sdílet s ostatními ty své a pak je uměli předat dál. Rodina nás učí základům společenského života, vštěpuje nám normy a hodnoty, které jsou zakořeněné v naší kultuře. Předávají dětem nejen obecná pravidla, která jsou dána, ale i svůj pohled na svět. Každá rodina má své tradice, obyčeje, chování, názory a postoje, které se přenáší z generace na generaci. Rodinní příslušníci v postatě předávají odkaz rodinných zvyklostí. V procesu sociálního zrání se dítě učí rozpoznat, co je od něj očekáváno. Rodiče a autority mu vštěpují hranice a meze chování. Tím, jak dítě roste, se oprošťuje od hlavního vlivu rodičů. Dostává se do prostředí, ve kterém ho obklopují i jiní lidé, v jeho životě začínají figurovat jeho vrstevníci a kamarádi. Čím je dítě starší, tím klesá vliv rodičů na jeho rozhodování. Zatímco malé děti se rozhodují podle toho, co jim poradí jen rodiče, mládež bere v potaz i postoje a názory svých kamarádů a vrstevníků.

4.2. Škola

Dnes mnohé funkce, které dříve zastávala pouze rodina, přechází na instituci školy. Vštěpuje dětem postoj ke společnosti a to jak se v ní chovat. Učitelé se snaží předat kulturní obsahy, rozšířit dětské obzory. Doplnují poznatky, které mladí získávají v rodině a přidávají další a další znalosti, potřebné pro život. Snaží se rozvíjet rozumové schopnosti dětí, aby se lépe začlenily do světa, který je obklopuje. Děti se ve škole naučí číst, psát a mnoho dalších dovedností potřebných ke správné komunikaci.

V průběhu školní docházky absolvují děti různé stupně vyučování, které jsou rozšířením a obohacením těch předchozích. Na základní škole se naučí základním poznatkům a všeobecným základům. Na jejím závěru si musí vybrat, kam se budou ubírat jejich životy. Jaký směr (humanitní, technický...) si zvolí, pro své budoucí uplatnění. Vybírají si v době dospívání, na prahu mezi bezstarostným dětstvím a dospíváním. Toto období se vyznačuje přelomovým chováním mládeže. Už nemluvíme o dětech, ale dospívajících lidech, kteří by se měli začít chovat zodpovědně. Pro dospívajícího jedince hraje významnější roli jeho kamarádi než rodiče.⁴⁴ Mladí se v tomto období pohybují většinu času ve škole a mimo ni se svými vrstevníky. Svůj volný čas tráví převážně v jejich společnosti. Společně s nimi si třídí hodnoty a normy svého chování a utváří si pohled na svět. Vytváří si základní síť přátelských vztahů.

⁴⁴ Macek, P.: Adolescence. Psychologické a sociální charakteristiky dospívajících. Praha, Portál 1999

4.3. Přátelé a volnočasové aktivity

Člověk stráví zhruba 1/3 dne spánkem, 1/3 dne v práci nebo ve škole a zbytek tvoří volný čas. Volný čas každý využívá jinak, aktivně či pasivně. Většinou je spojen s regenerací psychických a fyzických sil. Člověk v rámci volného času může také rozšiřovat své znalosti a vědomosti, obohacovat svého ducha a věnovat se dalším a dalším činnostem. Nejvíce volného času má mládež. Což dokazuje i výzkum T. Štursové a M. Bocana „*Aktuální problémy mladé generace*“ ČR z roku 2006.⁴⁵ Dá se tedy říci, že mladí ve volném čase komunikují převážně se svými přáteli. S rodiči se podle výzkumu baví jen občas či málokdy, podle toho kolik času rodiče s dětmi tráví.

Ve věku mezi 15-18 lety mají mimořádnou pozici u mládeže party. Vrstevníci a kamarádi mají v tomto období pro mladistvé velkou váhu. Mezi nejdůležitější hodnoty v tomto období patří kamarádství a přátelství.⁴⁶ Vytvoření a udržování skupin má u dětí a mládeže velký význam. Vedle rodiny stojí sekundárně vytvořená skupina vrstevníků, parta, která hraje důležitou roli v životě dětí. Když se jejich názory neshodují s rodiči, hledají útočiště jinde, u svých kamarádů. Mladí rádi zkusí nové neznámé věci. Rádi napodobují a jsou napodobováni. Důležitou roli v kamarádských skupinách a partách, má přímá verbální komunikace. Prostřednictvím diskotování o různých tématech testují své možnosti a získávají pocit autonomie. Podle P. Macka tráví mnoho hodin diskotováním o tom, jaké něco bylo, je či není, jaké by to mohlo být nebo by mělo být a bude (situace, které chtějí prožít, co se jim stalo, co budou dělat). Vzájemně si vyměňují pocity, postoje, názory a vzorce chování. Zkouší ověřovat nové varianty. Mají dobrý pocit z toho, když jsou svými vrstevníky oceňováni. Nezáleží na tom, zda jejich chování je v souladu se společenskými normami, jde pouze o to, být uctíváný v očích svých druhů. Tím, že jsou členy vrstevnické skupiny, získávají svůj sociální status. Interakce a komunikace uvnitř skupiny

⁴⁵ Štursová, T. Bocan, M. *Aktuální problémy mladé generace ČR*. NIDM Praha 2006. [online] [cit. 2012-02-21]. Dostupné z: <http://www.vyzkum-mladez.cz/zpravy/1174039212.pdf>

Šetření proběhlo u 1633 mladých lidí ve věku 15-26 let, ve všech krajích ČR.

⁴⁶ Sak, P.: *Proměny české mládeže*. Praha, Petrklíč 2000, str. 24

ovlivňuje jednání a rozhodování dětí v rámci běžných situací v každodenním životě. Členové party poskytují zpětnou vazbu, jedinci si potvrzují svá rozhodnutí v závislosti na ostatních členech.⁴⁷

Vrstevníci, kteří mají společné zájmy a názory, spolu tráví dosti velké množství času (ve škole i mimo ni). Věnují se stejným volnočasovým aktivitám. Používají stejné výrazové prostředky, sdílí společné hodnoty. Jak píše P. Macek, spousta slov, které mládež používá, je zkratkami jejich běžného chování a zkušeností. V rámci své party používají specifické výrazy, kterým rozumí jen oni. V rámci skupiny si vytvoří vlastní slovník, kterým popisují postoje a hodnocení druhých lidí. Mají specifické označení různých životních zkušeností a situací, do kterých se dostávají. Jelikož své zkušenosti považují za jedinečné, tak se domnívají, že běžné vyjádření nestačí. Další příčinou, proč adolescenti používají specifické výrazivo, je to, že využívání slangu je kritériem pro potvrzení statusu ve vrstevnické skupině. Používáním některých slov daná osoba stoupá na žebříčku prestiže mezi ostatními členy party. Některé výrazivo posiluje a zpevňuje solidaritu ve skupině. Specifický slovník vyjadřuje hodnotovou orientaci vrstevnické skupiny.⁴⁸

Lidská řeč obsahuje nepřehledné množství slov a slovních spojení. V průběhu let se rozvíjela a stále rozvíjí slovní zásoba, vznikají nová slova, pokud je potřeba pojmenovat nové skutečnosti a některá zastarávají či zanikají. Slovník našich předků a dnešních mladých se liší. Výrazy, které se používaly dříve, jsou dnes zastaralé a většinou nepoužívané. Když se zaposloucháme do rozhovorů mezi mládeží, zjistíme, že většina z nich je dosti vulgární. Ačkoli je sporné, co dnes je a není vulgární, když tato slova slyší kolem sebe už od útlého věku, nepovažují je za nepřístojná, ale běžná. Slova, která pro nás byla tabu vyslovit, vyslovují děti dnes a denně a nepřijde jim, že by tím porušovaly slušné chování. V dnešní době, hlavně mezi mladými lidmi, se také rozmáhá přejímání a používání cizích slov, většinou z Angličtiny, pro označení různých věcí.

⁴⁷ Macek, P. Adolescence. Psychologické a sociální charakteristiky dospívajících. Praha, Portál 1999, str. 71-74

⁴⁸ Tamtéž, str. 50-51

(například: „cool“, „in“-znamená být v módě, být zajímavý). Nebo si zkracují slova a používají pouze prvních písmenek (těmto zkratkám se odborně říká „akronymy“, například: MMNT - moment, viz dále). V mluvě teenagerů mají tato písmena a zkratky přesný význam, kterému rozumí jen zasvěcení.⁴⁹

V písemné formě komunikace stojí za zmínku využívání **emotikonů** - smajlíků. Ty používají i jiné věkové kategorie než jen mládež. Emotikony jsou relativně nové výrazové prostředky. Pomocí nich vyjadřují lidé v písemné podobě své pocity. Například v smskách, emailech či v internetových diskuzích (*chatech*). Tzv. „smajlíci“ jsou složení převážně z interpunkčních znaků, které znázorňují různé obličejové výrazy. Nejjednodušší smajlík se objevil už na konci 19. století v časopise *The Typewriter World* a byl napsán na psacím stroji, ale až po dlouhé době jej lidé začali používat v masovějším měřítku. V osmdesátých letech studenti počítačových věd a jejich profesori na Pensylvánské Univerzitě používali emotikony na elektronické nástěnce. V roce 1982 Scott E. Fahlman navrhl blok zkratk (smajlíků) pro označení vtipných příspěvků.⁵⁰ Emotikony mají za úkol vnést emoce a nálady pisatelů do konverzace, jelikož v písemné formě se obtížně rozpoznává emocionální podtext. Snad nejznámějším emotikonem je úsměv ☺ nebo smutek ☹.

Používanými prostředky, v písemné i mluvené formě, jsou také zkratky - **akronymy** (jak jsem již uvedla výše). Toto slovo označuje zkracování slov a slovních spojení pouze na hlavní písmena. Většina z nich je převzata z angličtiny. Tyto zkratky jsou používány jak ve formální tak i v běžné komunikaci. Příkladem může být zkratka UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) nebo URNA (Útvar Rychlého Nasazení). Příkladem v běžné komunikaci může být KPZ („krabička poslední záchrany“).

Ve verbální oblasti komunikace jsou důležitou součástí sdělování

⁴⁹ Komárek, M.: Dlaždiči a dlaždičky. Takhle mluví české děti. *Magazín DNES* 1.7.2010 č.26, str. 20-25

⁵⁰ Zdroj: :-) *Microsoft pomohl vykopat první smajlík*. [online] [cit. 2012-04-01] Dostupné z: http://technet.idnes.cz/microsoft-pomohl-vykopat-prvni-smajlik-f0b-sw_internet.aspx?c=A061103_170742_sw_internet_dno

tzv. *metakomunikační klíče*, náznaky toho, jak má příjemce zprávu dešifrovat. Jsou to v podstatě bezděčná upozornění jak má komunikant chápat naše sdělení. Metakomunikační klíče stojí nad komunikací samotnou. Někdy mohou být sdělovány slovně (pomocí srovnávacích výrazů: *určitě, prý, snad...*) častěji však jsou využívána neverbálně (úsměv, pohled, posunek, posměšek, gesto...).⁵¹

K těmto metakomunikačním klíčům můžeme zařadit i doprovodné signály a rituály komunikace. K nim patří například setkávací rituály v podobě gest a posunků, kterými si mládež potvrzuje náležitost ke skupině. Používají je jen členové party.

Využití emotikonů, akronymů a doprovodných gest u mládeže se budu snažit ověřit ve fázi výzkumu.

To, jak trávíme svůj volný čas, vypovídá o našich hodnotách, idejích, společenských normách a kultuře. Hodnotový systém, jak již bylo uvedeno, se vytváří již od dětství, později v období dospívání se hodnoty ustalují a upevňují. Mladí hledají a vytvářejí svůj životní styl a stanovují si budoucí životní cíle.

⁵¹ Mareš, J., Křivohlavý, J.: Sociální a pedagogická komunikace ve škole. Praha, SPN 1989, str. 23-26

5. Způsob trávení volného času mládeží

Od doby, kdy mládež zjistila, že svůj volný čas může trávit sledováním televize, se tato činnost dostala na první místo v žebříčku způsobů jeho trávení. Ze studie P. Saka a K. Sakové z roku 2007 je patrné, že *sledování televize* již dost dlouhou dobu vede v čele činností ve volném čase. Od roku 1982 si udržuje své místo v tom, co mladí dělají skoro denně. V roce 2011 sledovalo televizi ve všední den 72% dětí ve věku mezi 13-15 lety. Vedle toho stoupá význam sdílení svých zážitků a přáteli. Položku *povídání si s přáteli*, mladí v počátku zkoumání (rok 1982) označují za činnost, kterou dělají několikrát měsíčně, kolem roku 1992 jí přemísťují v poli mezi činnostmi, které dělají vícekrát týdně a v roce 2002 už s přáteli komunikují skoro denně. Od roku 1992 strmě narůstá čas, který mládež tráví u *počítače*. Další činnosti, kterým se v průběhu sledovaného období věnují, avšak už ne tak často patří *sport, návštěva restaurací a diskoték a aktivity spojené s přírodou (chov zvířat, pobyt v přírodě, práce na zahradě)*.⁵²

S nástupem počítačové éry se těžiště způsobu trávení volného času mládeží přesouvá, vedle stále populárního sledování televize, k činnostem spojeným s počítačem. Objem času strávený u televize se moc nemění, oproti tomu přibývá čas, který mládež tráví u počítače.⁵³ Tato situace souvisí s nárůstem dostupnosti a disponibility osobními počítači, o kterém jsem pojednávala výše v oddílu věnovaném počítačům a internetové komunikaci. Přesun těžiště způsobů trávení volného času směřuje k oblasti kybernetiky, k novému virtuálnímu světu, novým

⁵² Sak, P., Saková, K.: *Koncepce státní politiky pro oblast dětí a mládeže od roku 2007*. Teoreticko – empirická analytická studie. [online] [cit. 2012-20-07] Dostupné z: http://www.insoma.cz/Studie_MSMT_2006_fin.pdf; *Hodnotové orientace dětí ve věku 6-15 let*. NIDM 2011. [online] [cit. 2012-20-07] Dostupné z: <http://www.nidm.cz/projekty/realizace-projektu/klice-pro-zivot/vyzkumy/cile-a-vystupy/zaverecna-zprava-z-vyzkumu-hodnotove-orientace-deti-ve-veku-6-15-let>

Viz Graf č.4: *Vývoj volnočasových aktivit*

⁵³ Sak, P., Saková, K.: *Koncepce státní politiky pro oblast dětí a mládeže od roku 2007*. Teoreticko – empirická analytická studie. [online] [cit. 2012-20-07] Dostupné z: http://www.insoma.cz/Studie_MSMT_2006_fin.pdf

možnostem komunikace, který může člověk využívat v podstatě odkudkoli, prostřednictvím přenosných počítačů s připojením na internet nebo mobilních telefonů s připojením. Komunikace přes internet má spoustu výhod. Mezi její přednosti patří to, že přenos informací je poměrně rychlý a bezprostřední. Další výhodou je cena. Za komunikaci v rámci připojení k internetu (např. pomocí služeb ICQ, Facebook, ...) se neplatí žádné poplatky navíc.

Avšak bezprostřednost může být i nevýhodou. Reakce na poskytované informace jsou často spontánní a nepromyšlené. Mohou tak vznikat dezinformace. Další nevýhodou je to, že člověk na internetu nemusí zveřejňovat celou svou identitu. Pokud komunikuje v rámci veřejného fóra a portálů (př. lide.cz), tak vystupuje pouze jako přezdívka, pod kterou se může skrývat někdo úplně jiný, než jak se prezentuje. Na jednu stranu člověk tímto způsobem může uniknout z reálného světa a vytvořit si náhradní virtuální život. Podle D. Šmahela člověk do své virtuální prezentace projektuje část sebe, své fantazie a představy. V internetovém prostředí se lidé cítí více svobodní. Nejsou omezovali konformními normami reálného světa. Nehrozí jim žádné bezprostřední sankce (maximálně zamezení přístupu do chatovací místnosti jejím správcem).⁵⁴ Člověk může být tedy někým jiným v reálném životě a někým jiným, když se připojí do virtuálního světa internetu. Ale měl by si uvědomovat, že vždycky existuje v reálném světě a musí participovat mezi reálnými lidmi, což si možná někteří mladí neuvědomují. Při komunikaci, která není tváří v tvář, mohou být někteří otevřenější a upřímnější. Některé věci lidé neradi vyslovují, třeba proto, že se stydí, ale napsat je jim nečiní tak velké obtíže. O některých tématech se neradí, baví osobně, ale zprostředkovaně přes internet jim to nevadí, protože druhá strana nevidí jejich fyzické reakce. To, jak se k této myšlence staví mládež, se mimo jiné budu snažit zjistit ve výzkumu.

K aktivitám spojeným s využíváním počítače a internetu obecně patří vyhledávání informací, psaní prací, hraní her, poslouchání hudby a filmů,

⁵⁴ Šmahel, D. *Dospívající v prostředí internetu: Reálná a virtuální identita*. In: Plaňava, I., Pilát, M. (eds.) *Děti mládež a rodiny v období transformace*. FSS MU v Brně. Nakladatelství Barrister & Princial 2002., str. 262 - 274

komunikace přes internet (chatování, emailování,...). Používání počítače může mít tedy funkci informační, komunikační nebo zábavnou. Mládež využívá všech tří funkcí. Nejčastěji emailuje, vyhledává praktické informace, například do školy, posílá SMS, bezcílně surfuje na internetu, chatuje, stahuje hudbu, nakupuje, čte si různé online publikace.⁵⁵

Výsledky šetření z roku 2011 uvádí, že denně chatuje kolem 25% mladých ve věku 13-15 let, několikrát týdně už 50%.⁵⁶ To dokazuje dobrou orientaci mladých v používání moderních komunikačních technologií.

Co se týká hraní her na počítači, ve výzkumu *Česky a Češi v kyberprostoru* z roku 2008, uvedlo 90% dotazovaných z věkové kategorie 12-18 let, že už někdy zkusilo, hrát online hru. Denně podle výsledků hraje hry na počítači kolem 29% náctiletých. Tento způsob zábavy je preferovaný spíše mužskou částí populace.⁵⁷

Mládež tráví s moderními technologiemi, ať už u televize nebo u počítače a internetu, poměrně dost času. V roce 2000 využitím médií strávila třetinu bdělého času (dvou třetin disponibilního času bez doby ve škole).⁵⁸

Dá se předpokládat, že zbytek času rozdělují mezi své rodiče a kamarády (osobní setkání, vyjma společnou dobu na komunikačních seveřech), domácím pracím a povinnostem do školy.

⁵⁵ Viz Graf č.: 5: *Způsoby využití internetu mládeží*

⁵⁶ *Hodnotové orientace dětí ve věku 6-15 let*. NIDM 2011. [online] [cit. 2012-20-07] Dostupné z: <http://www.nidm.cz/projekty/realizace-projektu/klice-pro-zivot/vyzkumy/cile-a-vystupy/zaverecna-zprava-z-vyzkumu-hodnotove-orientace-deti-ve-veku-6-15-let>

⁵⁷ *Česky a Češi v kyberprostoru. Zpráva výzkumného týmu sociologie a psychologie. „Problematika kybernetických hrozeb z hlediska bezpečnostních zájmů České republiky“*. Praha 2008. [online] [cit. 2012-20-07] Dostupné z: <http://www.nidm.cz/projekty/priprava-projektu/klice-pro-zivot/archiv/archiv-vyzkumu-nidm/vyzkum/registr/cesky-a-cesi-v-kyberprostoru>

⁵⁸ *Hodnotové orientace dětí ve věku 6-15 let*. NIDM 2011. [online] [cit. 2012-20-07] Dostupné z: <http://www.nidm.cz/projekty/realizace-projektu/klice-pro-zivot/vyzkumy/cile-a-vystupy/zaverecna-zprava-z-vyzkumu-hodnotove-orientace-deti-ve-veku-6-15-let>

Čas věnovaný kamarádům (vrstevníkům) a rodičům

Množství času stráveného s kamarády a s rodiči závisí na věku. Mladší děti tráví více času s rodiči a starší děti tráví více času se svými kamarády. Dospívající děti se postupně osamostatňují, od rodičů dostávají větší důvěru a tak nemusí být stále pod jejich dozorem. Ve všední den se mládež s kamarády ve volném čase hojně navštěvuje. Pokud se neschází každý den, tak alespoň několikrát týdně. Víkendy tráví většinou více s rodiči. To je způsobeno tím, že nejsou v práci a mají na děti více času. Snaží se jim věnovat více o víkendech a tím jim vynahradit zbytek týdne, jezdí na společné výlety, navštěvují příbuzné, věnují se společným sportovním aktivitám. Děti, kterým se o víkendu rodiče nevěnují, nejčastěji sledují televizi, poslouchají hudbu a tráví čas se svými kamarády.⁵⁹

S rostoucím věkem klesá vliv rodičů na děti na úkor kamarádů, vrstevníků a také na úkor jejich stoupající nezávislosti. Kamarádi pro dospívající jako vzor neslouží. Znamenají pro ně spíše zdroj inspirace pro ne zcela zásadní záležitosti. Kamarádi a vrstevníci ovlivňují dospívající hlavně ve způsobu trávení volného času, oblékání, typu účesu a výběru přátel. Z výzkumu z roku 2011 je patrné, že rodiče jsou však minimálně pro polovinu dospívajících dětí ve věku mezi 13-15 lety stále rozhodujícími vzory. Mladí uváděli, že je rodiče ovlivňují v tom, jak se mají chovat k ostatním, jsou součástí při rozhodování o tom, čím se stanou v budoucnu a pomáhají jim formovat jejich názory.⁶⁰

⁵⁹ *Hodnotové orientace dětí ve věku 6-15 let*. NIDM 2011. [online] [cit. 2012-20-07] Dostupné z: <http://www.nidm.cz/projekty/realizace-projektu/klice-pro-zivot/vyzkumy/cile-a-vystupy/zaverecna-zprava-z-vyzkumu-hodnotove-orientace-deti-ve-veku-6-15-let>

⁶⁰ Bocan, M. a kol.: *Hodnotové orientace dětí ve věku 6-15 let*. NIDM 2011

6. Výzkumné šetření sociální komunikace mládeže

Jak bylo řečeno v úvodu cílem šetření je zjistit komunikační témata dnešní mládeže. Zjistit, o čem se baví s kamarády a s rodiči ve volném čase o víkendu a ve všední den. Záměrně nezahrnuji čas strávený ve škole, protože se dá předpokládat, že zde, se nejčastěji používá verbální komunikace tváří v tvář, ať už se spolužáky, kamarády či pedagogy. Mládež je schopná spolu se svými kamarády komunikovat na různá témata dlouhé hodiny, avšak s rodiči tolik času komunikací nestráví. Také účel komunikace s kamarády a s rodiči může být různý, a to je další oblast mého zkoumání. V dnešní době vedle toho, že spolu mládež komunikuje osobně tváří v tvář, komunikují také pomocí různých komunikačních prostředků, například si telefonují, posílají si SMS, vedou rozhovory přes internetový chat, skypují, atd. Mobilním telefonem, počítačem a internetem disponuje stále více mladých lidí. Což dokládají různé výzkumy z této oblasti, zmiňované výše.⁶¹ Ve výzkumu se zaměřuji na poměr mezi dobou strávenou osobní komunikací a dobou internetové komunikace. Pozornost věnuji také doprovodným jevům sociální komunikace a to emotikonům, akronymům a setkávacím rituálům, které mají integrační funkci, doplňují konverzaci a zastupují například emoce, které v písemné komunikaci nelze jinak vyjádřit nebo zkracují délku vyjádření na nezbytné minimum, některým zkratkám rozumí pouze členové vrstevnické skupiny kamarádů. Jedním z bodů šetření je také to, zda mládež preferuje komunikaci tváří v tvář nebo s využitím moderních technologií. Dnešní doba je plná elektronických médií a komunikačních prostředků, které propojují lidi v různých časech na různých místech, dalo by se předpokládat, že mladí lidé, kteří jsou obklopeni technologiemi, na které se musí rychle adaptovat a naučí se s nimi zacházet, dávají přednost komunikaci jejich prostřednictvím.

⁶¹ Viz oddíl: *Obousměrné komunikační prostředky: Mobilní telefony a počítače s připojením na internet*

Výzkum probíhal na skupině mládeže ve věku 14-15 let v 9. třídách vybraných Základních škol v regionu Kolínska. Jako *oporu výzkumu* jsem použila seznam Základních škol získaný na <http://www.firmy.cz/Institute-a-urady/Vzdelavaci-institute/Zakladni-skoly/reg/kolin>.⁶²

Sociální komunikace mezi mládeží by se dala zkoumat různými způsoby, např. hloubkovými rozhovory s jednotlivými respondenty nebo obsahovou analýzou jejich konverzací (z rozhovorů na chatech, z blogů, přímo v terénu, apod.). Na základě pilotáže provedené polostrukturovanými rozhovory s několika mladými ve věku 14 a 15 let, jsem se rozhodla pro kvantitativní metodu sběru dat a to dotazníkové šetření, které zjišťovalo rovinu sociální komunikace mládeže ve volném čase jak o víkendu, tak ve všední den.

Samotnému dotazníkovému šetření předcházela kvalitativní pilotáž pomocí polostrukturovaných rozhovorů. Předvýzkum jsem provedla na začátku ledna 2012. Provedla rozhovory s několika zástupci mládeže přes internetový chat (Facebook).⁶³ Kdy jsem zjišťovala veličiny, které jsem posléze použila a rozšířila v dotazníku. Kontakty na respondenty jsem získala pomocí metody snowball sampling („*spočívá na výběru jedinců, při kterém nás nějaký původní informátor vede k jiným členům naší cílové skupiny.*“)⁶⁴. Z výsledků rozhovorů jsem usoudila, že nejlepší pro získání většího počtu dat bude dotazníkové šetření. A proto jsem sestavila dotazník a ten jsem distribuovala studentům 9. tříd vybraných základních škol v regionu Kolínska.⁶⁵ Šetření se zúčastnilo 232 respondentů (z toho 107 dívek a 124 chlapců). Z městských škol bylo 120 respondentů (62 dívek a 58 chlapců) a z venkovských 112 respondentů (45 dívek a 66 chlapců). Návratnost dotazníků byla 100%, protože sběr dat jsem zajišťovala osobně v rámci vyučovacích hodin, kdy jsem dotazníky žákům předkládala a sbírala je osobně.

⁶²Seznam jsem rozdělila na 2 části: ZŠ na venkově a ZŠ v Kolíně (ten reprezentuje město), protože jedním z cílů bylo porovnat určité proměnné v rámci města a venkova. Za město považuji Kolín, který má 31 207 obyvatel. Do veličiny venkova jsou zařazeny všechny ostatní školy, jelikož se nachází v obcích, které jsou co do počtu obyvatel menší než 10 000.

Informace o počtech obyvatel čerpám z „*Předběžné výsledky Sčítání lidu, domů a bytů 2011 - Středočeský kraj: Vybrané údaje podle obcí.* [online] [cit. 2012-13-02] Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/publ/02020-12-n+k3026_2012

⁶³ Viz příloha č. 2: *Podklady pro polostrukturované rozhovory.*

⁶⁴Disman, M.: Jak se vyrábí sociologická znalost. Praha, Karolinum 2007, str. 114

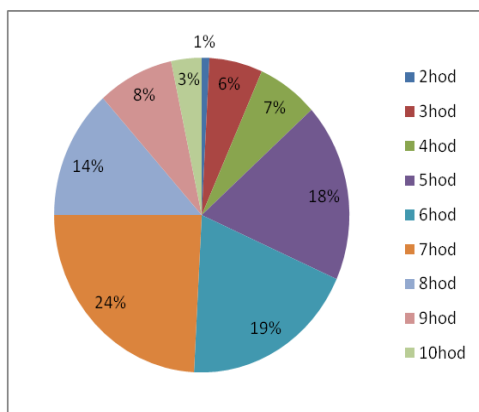
⁶⁵Rozložení jednotlivých škol viz příloha tabulka č. 1: *Počty žáků v jednotlivých školách*

Interpretace výsledků

Délka volného času

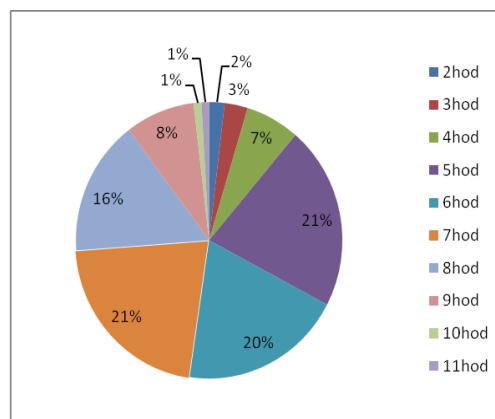
Z šetření vyplynulo, že délka volného času mládeže jak na venkově, tak ve městě je průměrně 7 hodin (odpovědi se pohybovaly nejvíce okolo hodnot 5-8 hodin).

Graf č. 6: Délka volného času ve všední den u městské mládeže

(N=120)

Graf č. 7: Délka volného času ve všední den u venkovské mládeže

(N=107)

Na celkovou délku volného času o víkendu jsem se neptala, na základě odpovědí z polostrukturovaných rozhovorů v pilotáži předpokládám, že mládež považuje celý víkend za volný čas.

S kým tráví mládež svůj volný čas

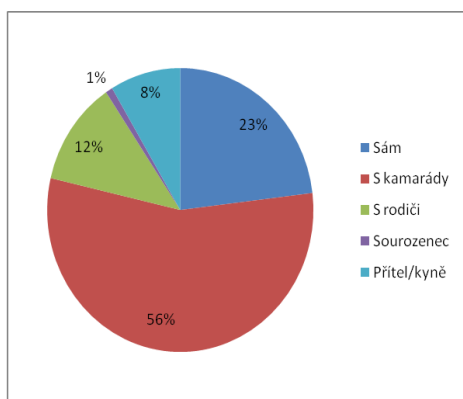
Volný čas mládeže tvoří přibližně 1/3 z celého dne. Tento čas podle M. Bocana, H. Maříkové, A. Spálenského a kol. mládež tráví z velké části ve společnosti svých kamarádů. Z jejich výzkumu *Hodnotové orientace dětí ve věku 6-15 let* z roku 2011⁶⁶, je patrné, že se mladí lidé ve volném čase setkávají s kamarády docela často, ale také s nimi často komunikují přes internet. Položku *návštěva kamarádů* zvolilo ve výzkumu jako způsob trávení volného času i ve všední den přes polovinu respondentů (ve výzkumu tuto možnost zvolilo 61% ze 743 dotazovaných). Vedle návštěv kamarádů polovina dotazovaných dětí uvedla i možnost chatování na internetu (50% dotazovaných), což je také poměrně významný podíl.

Toto tvrzení potvrdily odpovědi na otázky, ve kterých jsem se ptala, *s kým nejčastěji respondenti tráví svůj volný čas*, ve všední den a o víkendu. Přes 50% městských dětí zvolilo možnost kamaráda. U venkovských dětí tomu bylo ještě o 10% více (tzn. přes 60%).

S rodiči tráví více času o víkendu, ve všední den už méně. Objevovaly se také odpovědi, že mládež tráví svůj volný čas se svými *sourozenci* nebo také *s přítelem* či *přítečkyní*. Z celkového počtu 232 dotazovaných 5 respondentů uvedlo do odpovědi, že tráví svůj volný čas u počítače, tuto možnost jsem zahrнула do možnosti *a) sám*.

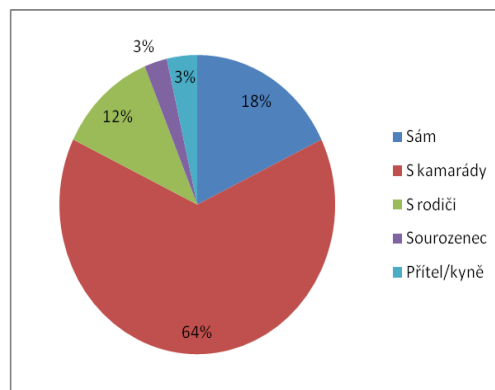
⁶⁶ Bocan, M., Maříková, H., Spálenský, A. a kol. *Hodnotové orientace dětí ve věku 6-15 let. NIDM 2011.* [online] [cit. 2012-20-07] Dostupné z: <http://www.nidm.cz/projekty/realizace-projektu/klice-pro-zivot/vyzkumy/cile-a-vystupy/zaverecna-zprava-z-vyzkumu-hodnotove-orientace-deti-ve-veku-6-15-let>

Graf č. 8: S kým tráví všední volný čas městská mládež

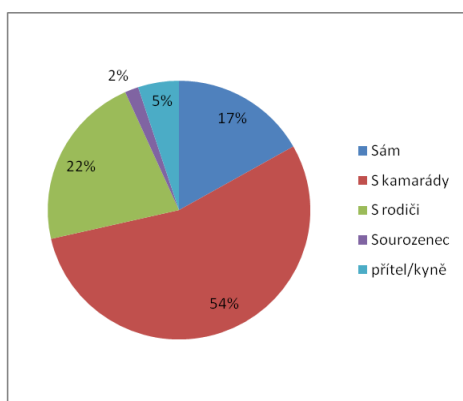
(N=118)

Graf č. 9: S kým tráví všední volný čas venkovská mládež

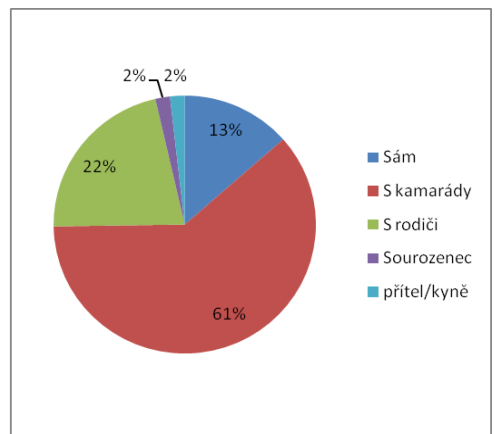
(N=112)

Graf č. 10: S kým tráví volný čas o víkendu městská mládež

(N=119)

Graf č. 11: S kým tráví volný čas o víkendu venkovská mládež

(N=112)

Tabulka č. 2: *S kým tráví volný čas dívky a chlapci ve všední den*

	Dívky		Chlapci	
	Počet		Počet	
Sám	14	13%	32	26%
S kamarádem/kou	68	64%	71	58%
S rodiči	13	12%	14	11%
Sourozenec	1	1%	2	2%
Přítel/kyně	10	9%	4	3%
Celkem	106	100%	123	100%

Tabulka č. 3: *S kým tráví volný čas dívky a chlapci o víkendu*

	Dívky		Chlapci	
	Počet		Počet	
Sám	9	8%	26	21%
S kamarádem/kou	61	58%	73	59%
S rodiči	27	25%	23	19%
Sourozenec	1	1%	2	2%
Přítel/kyně	8	8%	0	0%
Celkem	106	100%	124	100%

Při testování vztahů možností s kým tráví volný čas dívky a chlapci, jak ve všední den, tak o víkendu, pomocí chí-kvadrát testů, které byly signifikantní na hladině významnosti $\alpha < 0,05$ analýza asociace prokázala statisticky významné rozdíly mezi skupinami, avšak koeficienty kontingence nabyly hodnot kolem 0,17, což znamená, že těsnost vztahu je nízká, a tudíž rozdíly nejsou zásadní. Jak ve všední den, tak i o víkendu jsou chlapci většinou samotáři. Dívky, které o víkendu tráví více času s rodiči než samy, ale ve všední den tráví relativně stejné množství dívek čas jak o samotě, tak s rodiči. Jak již bylo řečeno, více než polovina u obou pohlaví však dává přednost společnosti svých kamarádů.

Místo trávení volného času

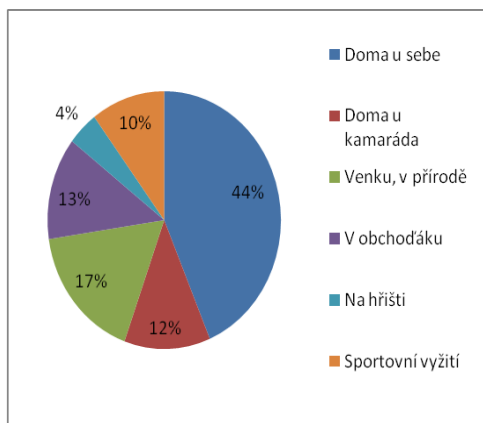
Volný čas mohou děti trávit jak aktivně (sportem na hřišti, rozvíjením svých schopností v klubovnách nebo třeba venku v přírodě) tak i pasivně (doma, sledováním televize, komunikací na internetu, hraním her na počítači apod.). Možnosti, jak trávit volný čas se v průběhu času měnily. Jak jsem uváděla výše, těžiště volnočasových aktivit se přesunulo od aktivního pobytu v přírodě přes pasivní sledování televize k využívání počítače. Používání počítače se dá považovat za pasivní způsob trávení volného času (mezi nejčastější činnosti mládeže spojené s počítači a internetem je podle P.Saka, K.Sakové a jiných hraní počítačových her, potom také poslech hudby a filmů).

Jak je vidět v následujících tabulkách a grafech městské, ale i venkovské děti, jak ve všední den, tak i o víkendu, uvádějí, že tráví svůj volný čas převážně *doma*, venkovská mládež *venku v přírodě* nebo *na hřišti*, městská mládež tráví čas *v obchod'áku a doma u kamaráda*. Dále mládež tráví čas v různých sportovních klubech (tělocvična, sokolovna, posilovna, plavecký areál – *sportovní vyžití*) a také se objevila možnost *na nádraží*.

Situace o víkendu je obdobná jako ve všední den, jak je vidět v tabulkách. Nepatrné rozdíly v procentuálním zastoupení jednotlivých míst mohou být způsobené tím, že venkovské děti nemají tolik možností výběru z aktivit uvnitř zařízení jako městské. A naopak ve městě zase není tolik přírody. Městská mládež může volit z možností, jako obchodní centrum, kluby (herny, restaurace, sportovní klubovny, posilovny...). Na venkově většinou nebývají diskotéky, kina ani obchodní centra, oproti tomu zde mají mladí větší dispozice trávit svůj čas venku v přírodě. V dnešní době však má mládež k dispozici rozsáhlou síť dopravy, tudíž venkovské děti mohou za kulturním vyžitím dojíždět do přilehlých měst a ty městské mohou vyjet do přírody.

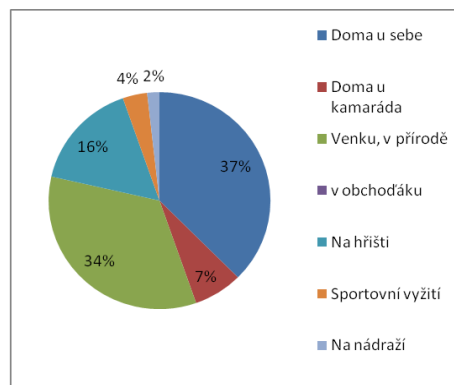
Spektrum možností trávení volného času je dosti široké. Z dat je vidět, že mládež tráví svůj čas jak pasivně (u sebe doma, u kamaráda), tak i aktivně (v přírodě, na hřišti, sportem).

Graf č. 12: *Místo trávení volného času ve všední den městskou mládeží*

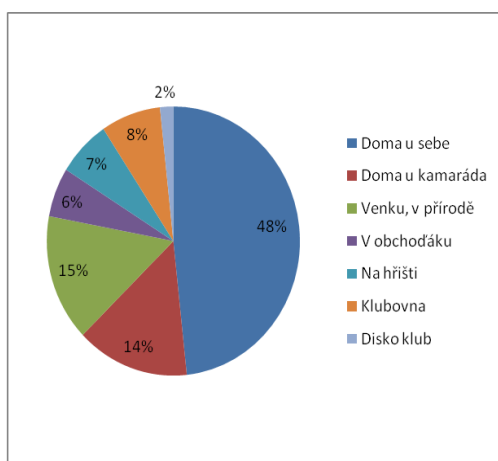
(N=118)

Graf č. 13: *Místo trávení volného času ve všední den venkovskou mládeží*

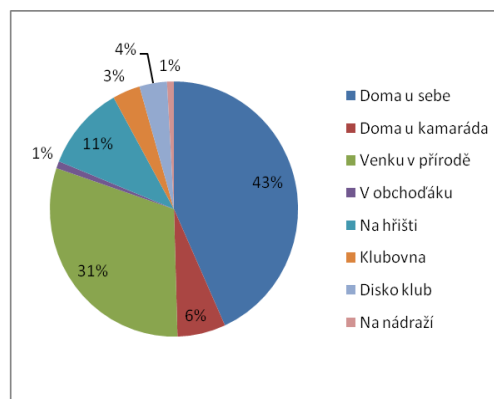
(N=111)

Graf č. 14: *Místo trávení volného času o víkendu den městskou mládeží*

(N=118)

Graf č. 15: *Místo trávení volného času o víkendu den venkovskou mládeží*

(N=111)

Při testování, zda existuje vztah mezi místem bydliště a místem trávení volného času, ať už ve všední den či o víkendu, pomocí chí kvadrát testu, se ukázal slabý vztah, stejně jako u testování vztahu pohlaví a místa trávení volného času (všechny koeficienty kontingence nabyly hodnoty kolem 0,25). Chí kvadrát byl spolehlivý na hladině 5% (sign.=0,02 u všech testů).

Tabulka č. 4: *Místo, kde tráví volný čas dívky a chlapci ve všední den*

	Dívky		Chlapci	
	Počet		Počet	
Doma u sebe	34	32%	58	47%
Doma u kamaráda	12	11%	10	8%
Venku, v přírodě	33	31%	24	19%
V obchodáku	10	9%	5	4%
Na hřišti	6	6%	17	14%
Na nádraží	2	2%	0	0%
Na zahradě	1	1%	0	0%
Sportovní vyžití	8	7%	8	6%
Celkem	107	100%	124	100%

Tabulka č. 5: *Místo, kde tráví volný čas dívky a chlapci o víkendu*

	Dívky		Chlapci	
	Počet		Počet	
Doma u sebe	37	35%	67	54%
Doma u kamaráda	14	13%	10	8%
Venku, v přírodě	26	25%	25	20%
V obchodáku	7	7%	1	1%
Na hřišti	8	8%	12	10%
Na nádraží	1	1%	0	0%
Klubovna	7	7%	6	5%
Disko klub	2	2%	2	2%
Na zahradě	1	1%	0	0%
Celkem	105	100%	123	100%

Dá se předpokládat, že pokud tráví mládež čas sama u sebe doma, komunikuje s přáteli jiným způsobem než osobně tváří v tvář, tzn. pomocí komunikačních technologií, čemuž nasvědčují i odpovědi na další otázky.

Délka času strávená s kamarády na chatu/skypu

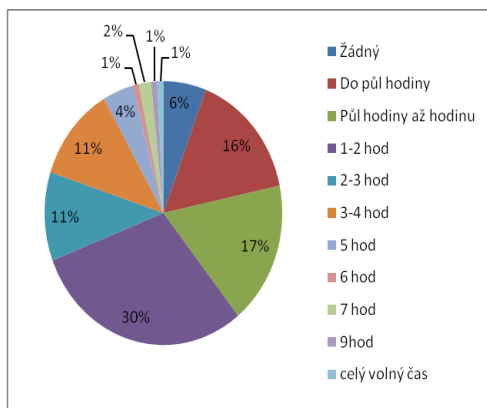
Dnešní mládež tráví poměrně hodně času na internetu. Mají mnoho možností, jak se k němu připojit. Více než 2/3 domácností disponuje osobním počítačem, ke kterému mají mladí přístup.⁶⁷ Mobilní telefony, které jsou dnes často vybaveny aplikací k připojení, vlastní přes 80% mládeže.⁶⁸

Ve všední den i o víkendu zhruba polovina respondentů stráví s kamarády na chatu/skypu mezi *půl hodinou až 2 hodinami*. Avšak někteří respondenti odpovídali i více (3-4, 5, 6, 7, 8, 9 hodin i *celý volný čas*). Moderním komunikačním technologiím nepropadli zdaleka všichni mladí. Někteří respondenti uvedli, že netráví *žádný čas* na chatu/skypu. Může tomu být tedy proto, že nemají k dispozici počítač, nebo prostě nechtějí trávit tolik času na internetu a ke komunikaci využívají jiné prostředky. Druhá možnost je pravděpodobnější, protože všichni respondenti uvedli, že nějaký chat/skype mají, což předpokládá možnost využívání počítače (viz následující tabulka v dalším oddíle). Důvod, proč zde netráví žádný čas, jsem v dotazníku nezjišťovala.

⁶⁷ ČSÚ: Statistiky rodinných účtů. Vybavenost domácností počítačem a vybranou spotřební elektronikou. [online] [cit. 2012-10-01] Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/1_vybavenost_domacnosti_pocitacem_a_vybranou_spotrebn_i_elektronikou

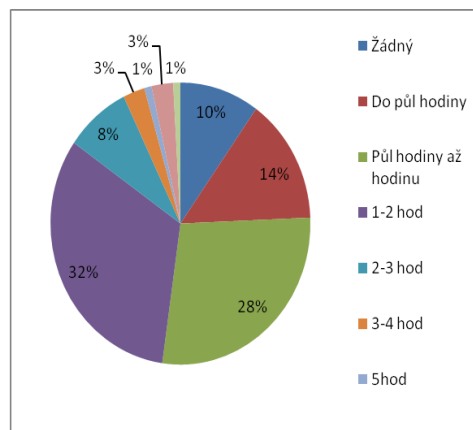
⁶⁸ TZ Dětské pokojíčky – prostředí pro mediální rozvoj [online]. [cit. 2012-10-07] Dostupné z: <http://www.mediaresearch.cz/aktualita/tz-detske-pokojicky-prostredi-pro-medialni-rozvoj>

Graf č. 16: *Délka času strávená s kamarády na chatu/skypu ve všední den u městské mládeže*

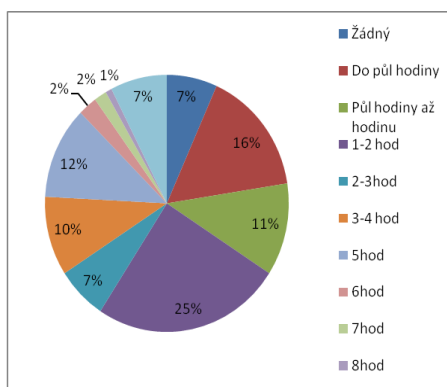
(N=118)

Graf č.17: *Délka času strávená s kamarády na chatu/skypu ve všední den u venkovské mládeže*

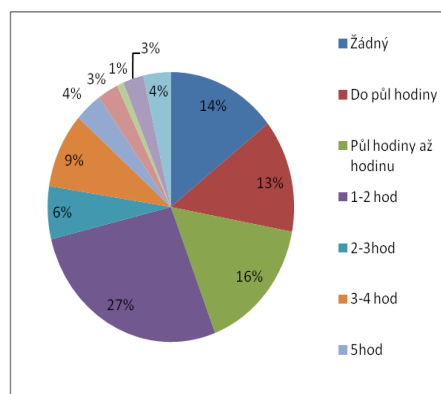
(N=111)

Graf č. 18: *Délka času strávená s kamarády na chatu/skypu o víkendu u městské mládeže*

(N=118)

Graf č. 19: *Délka času strávená s kamarády na chatu/skypu o víkendu u venkovské mládeže*

(N=111)

Chat, emotikony a akronymy

V dnešní době vzrůstá popularita používání internetových chatů a sociálních sítí. Z výzkumů vyplývá, že 2/3 mládeže, která má přístup na internet, má svůj profil na některé ze sociálních sítí⁶⁹, jako služba ICQ, Facebook, Twitter, My Space a jiné. Jak jsem předpokládala u mládeže převládá sociální síť Facebook. Tuto možnost zvolilo 181 respondentů z 232 (78%).

Tabulka č. 6: *Využití jednotlivých internetových chatů*

	Počet	
Chat nepoužívám	12	5%
ICQ	2	1%
Facebook	181	78%
Skype	37	16%
Celkem	232	100%

Zvláštním způsobem, jak vyjadřovat emoce v neverbální komunikaci, je využívání emotikonů. Smajlíci jsou velmi oblíbený doprovodný jev písemné komunikace. Poměr používání emotikonů mezi chlapci a dívkami je takový, že 96% dívek a 85% chlapců využívá smajlíky při konverzaci. Při testu nezávislosti vztahu používání emotikonů a pohlaví, vyšlo na hladině významnosti nižší než 0,05 ($\alpha = 0,013$), že vztah je signifikantní. Koeficient kontingence ($C_{norm} = 0,19$) ukazuje vztah, ale velmi slabý. Používání smajlíků tedy na pohlaví závisí pouze minimálně.

⁶⁹ Evropská komise: Den bezpečnějšího internetu 2011. [online] [cit. 8.11.2012]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/news/science/110208_cs.htm

Tabulka č. 7: Používání emotikonů

	Pohlaví			
	Dívka		Chlapec	
Ne	4	4%	18	15%
Ano	103	96%	105	85%
Celkem	107	100%	123	100%

Výše v práci jsem pojednávala také o akronymech. Zvláště dnešní mládež si usnadňuje komunikaci tím, že zkracuje slova na počáteční písmena. Některým zvláštním akronymům rozumí pouze zasvěcení členové party a některé vyjadřují obecné fráze. Příkládám přehled nejčastěji používaných zkratek, které uvedli respondenti výzkumného šetření. Jednou z nejpoužívanějších zkratek je (kromě zkratek ze sprostých slov) *jj* (jo jo), *OMG* (Oh My God) a *NVM* (nevím). Některé akronymy jsou přejaté z anglických slov (*LOL* – Lot Of Laughing, *W8* weit, apod.).

Tabulka č. 8: Akronymy

Zkratka:	Počet:
JJ (jo,jo)	57
TKJ (tak jo)	16
NN (nene)	7
MTR (mám tě rád)	6
NVM (nevím)	35
LOL (Lot of laughing)	25
W8 (weit)	2
OMFG a další sprosté zkratky	64
Z5 (Zpět)	18
NYN (no jo no)	2
NP (není proč)	1
OMG (O My God)	42
PLS (please)	4
MNT,MMNT (moment)	5

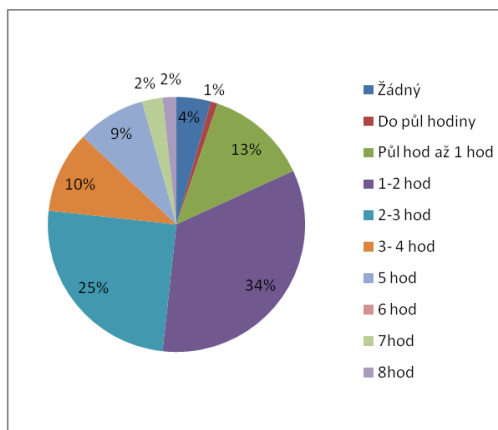
Délka času strávená s kamarády osobně

Mládež se se svými kamarády ve všední den schází průměrně na 2 hodiny denně. Městská mládež tráví osobně s kamarády ve všední den čas mezi *půl hodinou až 3 hodinami*. Venkovská mládež se schází s kamarády osobně na čas mezi *půl hodinou až 4 hodinami*. Ve všední den spolu osobně s kamarády mládež tráví poměrně dost času vzhledem k tomu, že průměrný čas, který označili jako volný, se pohyboval kolem 7 hodin.

O víkendu tráví městská i venkovská mládež osobně se svými kamarády delší čas, než ve všední den (nejčastěji *5-7 hodin*), což je pochopitelné, protože většinou považují celý čas o víkendu za volný.⁷⁰

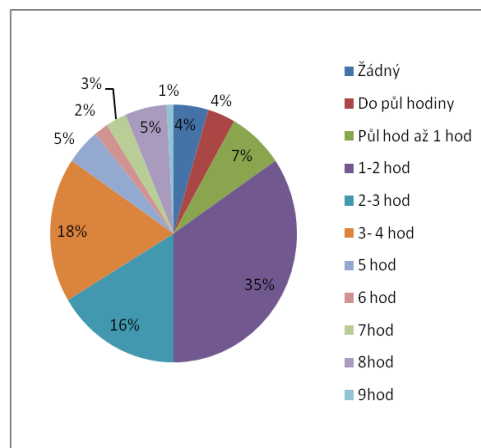
⁷⁰ Viz záznamy z polostrukturovaných rozhovorů

Graf č. 20: Délka času strávená s kamarády osobně ve všední den městskou mládeží (Údaje v %)

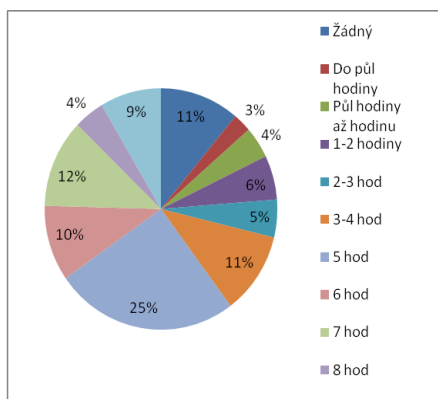
(N=118)

Graf č. 21: Délka času strávená s kamarády osobně ve všední den venkovskou mládeží (Údaje v %)

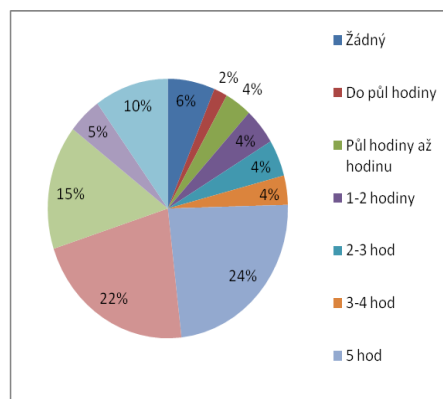
(N=111)

Graf č. 22: Délka času strávená s kamarády osobně o víkendu městskou mládeží (Údaje v %)

(N=118)

Graf č. 23: Délka času strávená s kamarády osobně o víkendu venkovskou mládeží (Údaje v %)

(N=111)

Setkávací rituály

Komunikaci mohou doprovázet také metakomunikační klíče v podobě setkávacích rituálů mládeže. Neverbální signály mají integrační význam pro členy skupiny vrstevníků. Znalost a používání různých forem neverbálních projevů, pozdravů a gest potvrzují jejich členství v partě. Jak je vidět tato domněnka však neplatí u veškeré mládeže.

Z 226 respondentů odpovědělo 162 (70%), že žádný zvláštní rituál neprovozují. Z těch, kteří uvedli, že mají svůj rituál (64 respondentů), byla nejčastější odpověď, že si *plácnou a srazí pěsti proti sobě* nebo *se obejmou*. První možnost se častěji objevovala u chlapců (v poměru 16 chlapců: 7 dívek), objetí převládalo u děvčat (22 dívek: 1 chlapec). Objevovali se také možnosti samostatného *sražení pěstí proti sobě; polibek; plácnutí rukama, podání ruky*.

Z odpovědí vyplývá, že setkávací rituály nejsou až tak podstatným doprovodným jevem v sociální komunikaci výzkumného vzorku.

Tabulka č. 9: Setkávací rituály

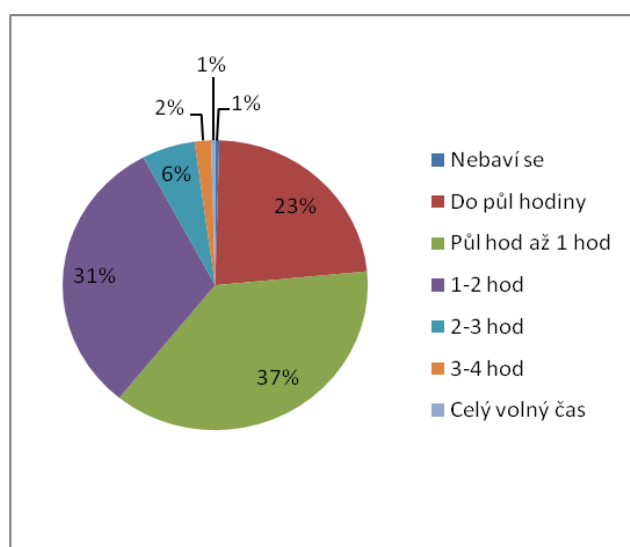
Rituál	Dívky		Chlapci		Celkem	
Nepoužívám žádný	67	64%	94	76%	162	70%
Plácnutí dlaněmi a pěstmi proti sobě	7	7%	16	13%	23	10%
Sražení pěstí proti sobě	2	2%	6	6%	8	3%
Obětí	22	21%	1	1%	22	10%
Pusa	6	6%	2	2%	7	3%
Podání ruky	0	0	1	1%	2	2%
Plácnutí rukou	0	0	1	1%	2	2%
Celkem	104	100%	121	100%	226	100

Komunikace s rodiči

Významnou funkci v životě mládeže mají, vedle kamarádů i jejich rodiče. O tom, jak rodina působí na vývoj člověka, pojednávám v první části práce, ve stejnojmenné kapitole (*Sociální komunikace mládeže a její vztah k socializaci - Rodina*).

Předpokládám, že mládež s rodiči komunikuje každý den. Mladí odhadují, že s rodiči komunikují cca mezi *půl hodinou až 2 hodinami*. Jednotlivé rozložení odhadů časů dokládá následující graf.

Graf č. 24: *Délka komunikace s rodiči*

(N=230)

Dle polostrukturovaných rozhovorů, které jsem prováděla jako předvýzkum, usuzuji, že čas strávený komunikací s rodiči o víkendu se neliší od času ve všední den. Pokud mládež s rodiči komunikuje, věnuje jim cca hodinu času.

S kým mládež komunikuje častěji: matka nebo otec?

L. Lacinová a R. Michalčáková ve svém článku *Dítě a jeho rodina* z roku 2004 uvádí, že děti na prahu dospívání inklinují více k matce. Dítě si povídá nejraději s matkou, obrací se na ni, když potřebují poradit, pomoci a když ho něco trápí.⁷¹ V mém šetření se potvrdilo, že dívky hovoří více s matkou (52% respondentek zvolilo možnost matka a pouhých 13% otce). Chlapci odpovídali, že se baví s oběma rodiči stejně často (50% respondentů), matka však u nich byla na druhém místě (36% respondentů). Viz následující tabulka.

Tabulka č. 10: *S kým se baví chlapci a dívky častěji*

Pohlaví	Bavím se víc s:						Celkem
	Tátou		Mámou		S oběma stejně často		
Dívky	14	13%	56	52%	37	35%	107
Chlapci	17	14%	45	36%	62	50%	124
Celkem	31		101		99		231

Komunikační témata: S rodiči

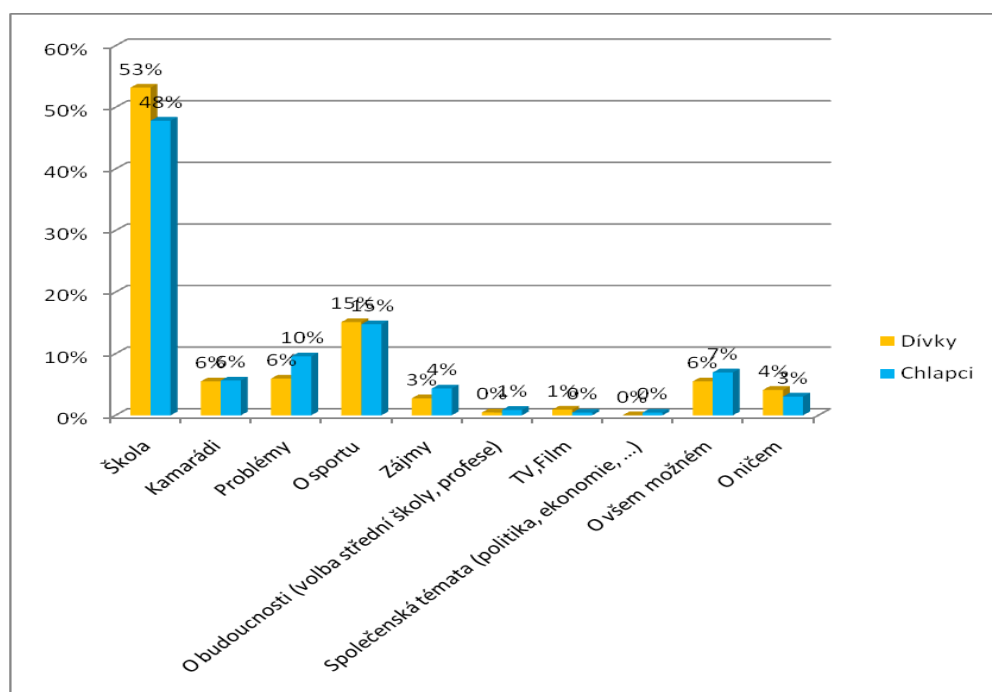
Nejčastější komunikační téma mezi mládeží a jejich rodiči je *škola*. Tuto možnost uvedlo nejvíce respondentů. S matkou se mládež baví zejména o škole a s otcem, jak chlapci, tak i děvčata rozebírají vedle *školy* také *sport*. Zbytek konverzace s rodiči tvoří témata jako *kamarádi*, *problémy*, *co se bude dělat*, rozmluvy o *rodinných příslušnících*, *zájmech a koníčcích*, apod. Dle odpovědí se někteří respondenti s rodiči nekomunikují vůbec (př. odpovědi: „*nejsem doma*“, „*nevidím se s ním, protože jsou rozvedení*“).

⁷¹ Lacinová, L., Michalčáková, R.: *Dítě a jeho rodina*. In: Smékal, V., Lacinová, L., Kukla, L. (eds) *Dítě na prahu dospívání*. Brno, Barrister & Princial 2004, str. 155-159

O společenských tématech jako je politická, ekonomická či sociální situace, apod. se mládež se svými rodiči baví minimálně. Pokud je toto téma zajímavé, tak spíše chlapce.

Témata probíraná v konverzaci s rodiči ve všední den a o víkendu se výrazně neodlišují. Ačkoli o škole hovoří o víkendu v menší míře. Ta je totiž stěžejním tématem ve všední den, což je pochopitelné, protože o víkendu do školy nechodí a nemusí se na ní na druhý den připravovat. O víkendu má mládež volnější náplň času. Témata komunikace mládeže s rodiči ukazují následující grafy.

Graf č. 25: Nejčastější komunikační témata s rodiči ve všední den

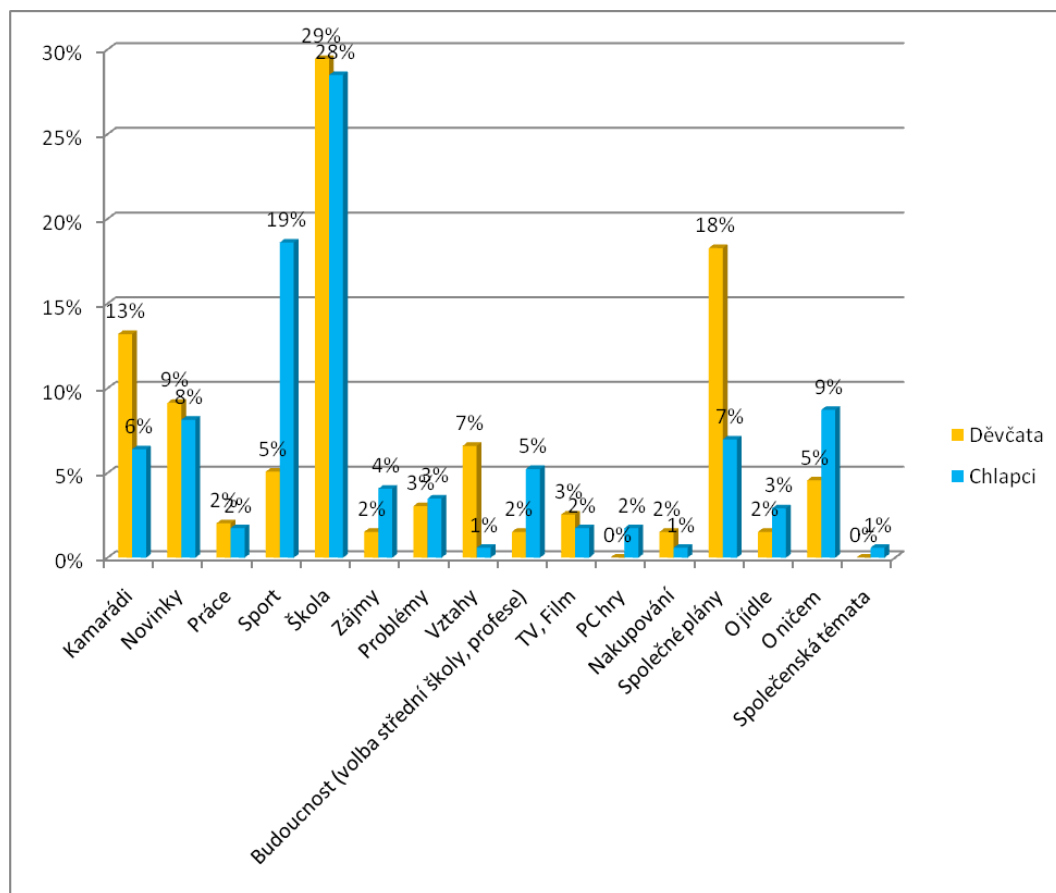
(Odpovědi: dívky 218, chlapci 230)

Respondenti odpovídali na uzavřenou otázku, ve které vybírali z následujících odpovědí:

S mámou/ tátou se nejčastěji bavím o:

- Škola
- Kamarádi
- O tom co mě trápí
- O sportu
- O rodinných příslušnících
- O jiném (O čem?): _____

Graf č. 26: Komunikační témata s rodiči o víkendu

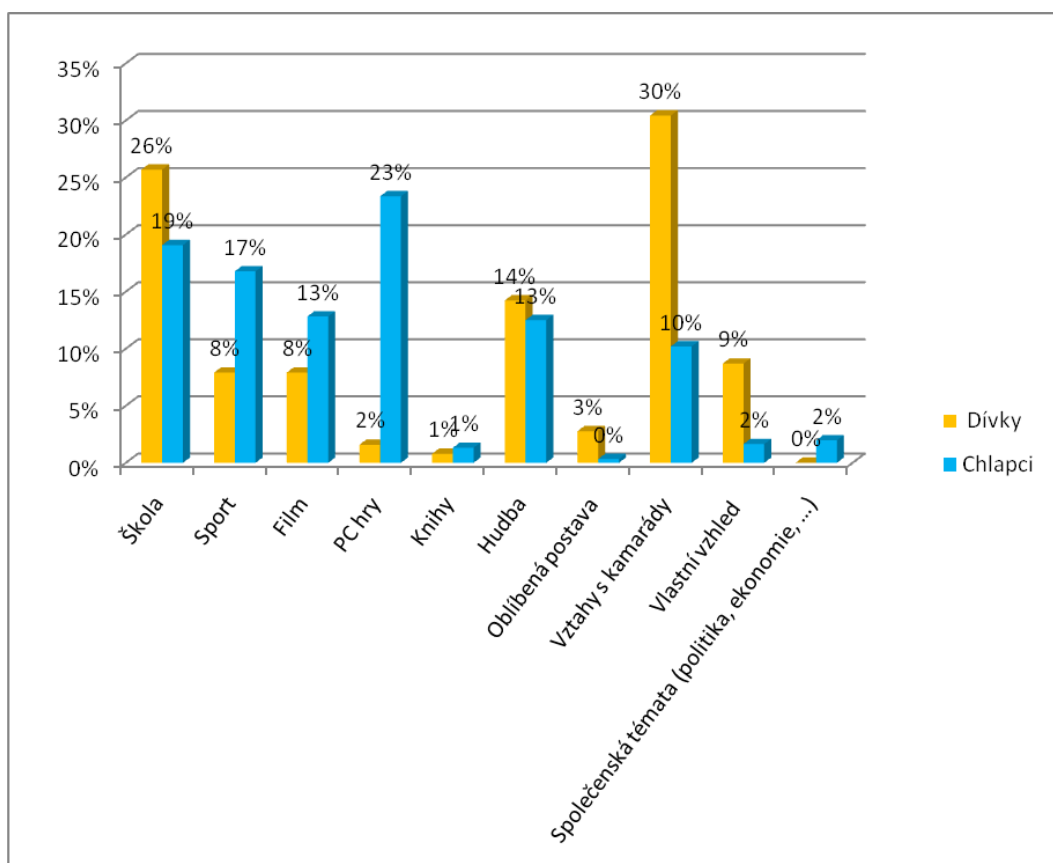
(Odpovědi: dívky 197, chlapci 172)

Respondenti v této otázce odpovídali na otevřenou otázku (*Napiš stručně, o čem se bavíš s rodiči o víkendu:*_____)

Komunikační téma: S kamarády

Během doby, kterou mládež stráví s kamarády, ať už osobně či na internetovém chatu spolu komunikují o různých věcech. U chlapců jak ve městě, tak na venkově převládá téma *PC hry*, dívky probírají *vztahy s kamarády a novinky*. Ve všední den je významným tématem, také *škola*. Dalšími oblíbenými tématy jsou různé *novinky*. Zejména chlapci rozebírají *sport*. Dohadují se o tom, *co budou dělat, co se dělo v týdnu*. Probírají i *hudbu, filmy*, a jiné.

Graf č. 27: Komunikační témata s kamarády ve všední den

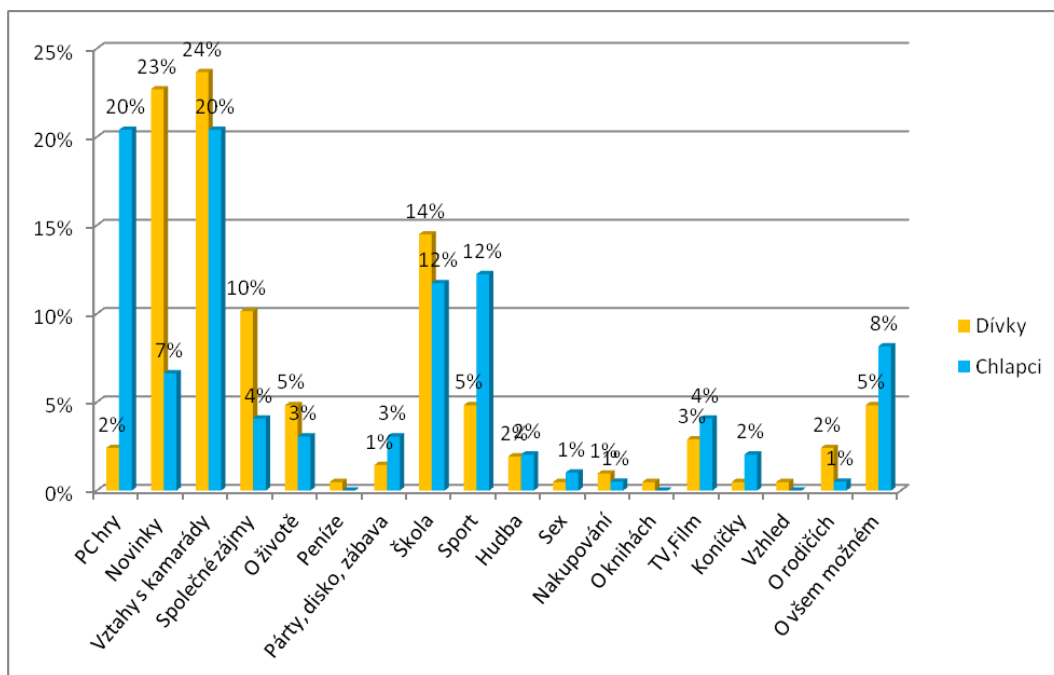
(Odpovědi: dívky 253, chlapci 304)

Respondenti odpovídali na uzavřenou otázku, ve které vybírali z následujících odpovědí:

Nejčastěji se s kamarády bavíme o:

- a) Škola
- b) Sport
- c) Film
- d) PC hry
- e) Knihy
- f) Hudba
- g) Oblíbená postava (herec, zpěvačka)
- h) Vztahy s kamarády
- i) Vlastní vzhled
- j) Politika
- k) Ekonomická situace naší země
- l) O jiném (o čem?): _____

Graf č. 28: Komunikační témata s kamarády o víkendu

(Odpovědi: dívky 207, chlapci 196)

Respondenti odpovídali na otevřenou otázku: *Napiš, o čem se s kamarády bavíš o víkendu nejčastěji:* _____)

Komunikační témata mládeže s vrstevníky a s rodiči se od sebe liší intenzitou a pořadím probírání. Zatímco s rodiči se mladí baví výhradně o škole, ta v komunikaci s kamarády není na prvním místě. S kamarády rozebírají častěji vztahy mezi sebou a to, co se děje nového v jejich okolí.

Účel komunikace

Když komunikujeme, většinou v pozadí našeho rozhovoru stojí zamýšlené nebo nezamýšlené cíle. Jednáme za určitým cílem.

Za hlavní účel, proč mládež s rodiči komunikuje, označili respondenti ten, že si s nimi chtějí *jen tak povídat*. Dívky od rozhovoru s rodiči očekávají také radu, chlapci se chtějí pobavit, zlepšit si náladu.

Mladí si chtějí s rodiči nezávazně povídat (viz oddíl *Funkce a účel sociální komunikace*). Baví se o různých věcech, bez určitého striktního obsahu a cíle. Snaží se rozšířit si informace a doplnit je o další nové poznatky. Povídají si o tom, co se dělo ve škole, co dělají jejich kamarádi, jak jim jde sportování, jak sami uváděli, baví se o všem možném. Rozebírají problémy, co je trápí a chtějí získat rady. Věří, že jim rodiče, kteří mají více zkušeností, předají radu, navedou je, jak situaci řešit, jak se mají chovat a jednat v určitých situacích. Důležitým cílem komunikace je také položka zasmát se, pobavit se. Zábavná funkce komunikace je pozitivním momentem v životě každého z nás.

Tabulka č. 11: Účel komunikace s rodiči

	Dívka		Chlapec	
	Počet		Počet	
Jen tak si povídat	74	27%	77	26%
Získat radu	68	25%	58	19%
Zasmát se, pobavit se	57	21%	72	24%
Předat informaci	30	11%	32	11%
Dozvědět se něco nového	42	15%	61	20%
Celkem	271	100%	300	100%

V komunikaci s kamarády jde mladým hlavně o to, aby se pobavili a zasmáli se s nimi. Na druhém místě si s nimi chtějí jen tak popovídat. Toto pořadí je opačné tomu, za jakým účelem se baví s rodiči. Lze říci, že kamarádi hrají roli neformálnější než rodiče, kteří představují pro mládež určitou autoritu. S kamarády se chtějí mladí hlavně pobavit, užít si nezávazné konverzace, s rodiči si pak povídají o tom co se děje a čekají, že jim poradí v případě problémů.

Tabulka č. 12: Účel komunikace s kamarády

	Dívka		Chlapec	
	Počet		Počet	
Jen tak si popovídat	51	25%	65	35%
Získat radu	25	12%	9	5%
Zasmát se, pobavit se	82	40%	76	41%
Předat informaci	10	5%	8	4%
Dozvědět se něco nového	36	18%	26	14%
Celkem odpovědí	204	100%	184	100%

Preferovaný způsob komunikace

Dnes máme k dispozici různé prostředky, jak komunikovat s ostatními. V moderní době plné technických vymožeností, vedle osobní komunikace tváří v tvář máme možnost spolu komunikovat, aniž bychom museli stát vedle komunikátora, například pomocí mobilních telefonů a internetových portálů. Avšak osobní setkání zaujímá ve způsobech komunikace pořád zvláštní primární místo. Mládež, ačkoli má dnes širokou škálu možností, jak se spojit se svými kamarády (telefonování, smskování, chaty, emaily, apod.), volí nejčastěji možnost *osobní komunikace* (více než 50% respondentů) na druhém místě volí *psaní přes chat* (jen přes 20% respondentů).

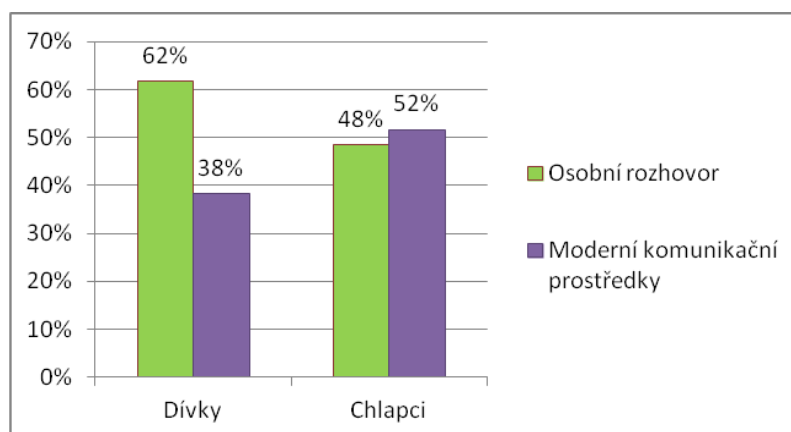
Tabulka č. 13: Způsob komunikace dle pohlaví

	Dívka		Chlapec	
	Počet		Počet	
Osobní rozhovor	66	62%	60	48%
Zatelefonuji	11	10%	17	14%
Poalu sms	8	7%	9	7%
Napíšu přes chat	22	21%	38	31%
Celkem	107	100%	124	100%

Obě pohlaví nejčastěji preferují osobní rozhovor, který je na prvním místě a jako druhý nejčastější způsob volí psaní zpráv přes internetový chat. Dívky preferují osobní kontakt při rozhovoru. Chlapci častěji napíší i přes chat, SMSku a zatelefonují. To se potvrdilo při statistickém testování. Chí kvadrát test ukázal, že na hladině významnosti $\alpha=0,03$ existuje asociace ve vztahu pohlaví a způsobu komunikace. Koeficient korelace Phi nabyl hodnoty 0,13, to značí nízkou míru těsnosti. Rozdíly v preferencích u pohlaví tedy existují, avšak v malé míře.

Dívky preferují především osobní kontakt (62%) a chlapci o něco více preferují moderní technologie (52%).

Graf č.29 : Poměr způsobů komunikace

(N=231)

V osobním rozhovoru tváří v tvář je pro mládež nejdůležitější *osobní kontakt* s protistranou, tuto možnost označilo 38% respondentů (88 z 232). V rozhovoru chtějí vidět reakce druhých, to jak se tváří, jak se chovají, jaké jsou jejich nonverbální doprovodné signály. Také se domnívají, že při osobním rozhovoru mají možnost sdělit více informací, to si myslí 6% respondentů (13 z 232). Objevovali se odpovědi jako „*Můžu jí toho říct víc, když si v průběhu na něco vzpomenu, tak to přidám.*“; „*V sms toho napíšu méně než, když to říkám osobně.*“.

Pokud se jedná o možnost komunikace přes internetový chat, 7 % mladých uvedlo jako důvod to, že tento způsob je *nejrychlejší* (16 respondentů z 232), 5% považuje internetový chat za levný - *cena/zadarmo* (11 z 232) a 5% si myslí, že na internetu jsou většinou přítomni všichni (11 z 232). Myslí si, že na internetu své kamarády zastihnou nejčastěji a odpověď od nich získají ihned.

Tabulka č. 14: *Volba způsobu komunikace a její důvod*

A proč tato možnost:		Způsob komunikace:									
		Osobní rozhovor		Zatelefonuji		Pošlu SMS		Napišu přes chat		Skype	
	Bez důvodu	13	6%	4	2%	4	2%	10	4%	0	0%
	Je to upřímné a mohu toho sdělit víc	13	6%	3	1%	1	0%	0	0%	0	0%
	Fyzický kontakt (vidím reakci)	88	38%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
	Cena/ Zadarmo	3	1%	2	1%	2	1%	11	5%	0	0%
	Rychlost	3	1%	11	5%	10	4%	16	7%	1	0%
	Vzdálenost druhé osoby	0	0%	6	3%	1	0%	7	3%	0	0%
	Jistota průběhu, že dojde sdělení, jsme vždy přítomni	4	2%	1	0%	2	1%	11	5%	0	0%
	Stydím se osobně	0	0%	1	0%	0	0%	4	2%	0	0%

Počet respondentů: N=232

7. Závěr

Protože nejvíce informací jsme schopni se naučit a zapamatovat si v období primární socializace, zajímalo mne v práci, kdo má největší vliv na mládež. Kdo utváří pohled mladých lidí na svět a s kým a jak o něm komunikují. V práci jsem tedy provedla analýzu sociální komunikace se zaměřením na mládež. Prvky sociální komunikace subkultury mládeže jsem zkoumala na vybraném reprezentativním vzorku městské a venkovské mládeže v regionu Kolínska. V šetření jsem zjišťovala momenty sociální komunikace, jako téma a účel komunikací, poměr časů věnovaných komunikacím s kamarády a s rodiči, využití moderních technologií pro komunikaci a jejich preference a také doprovodné neverbální projevy (používání emotikonů a akronymů, setkávací rituály).

Z vyhodnocení šetření jsem vyvodila závěr, že co se týká rozdílů v odpovědích venkovské mládeže a městské mládeže na Kolínsku, ty nejsou nijak markantní. Probíraná komunikační témata městských a venkovských dětí se od sebe nijak zvláště neliší (viz výsledky výzkumu). Městská mládež nevěnuje více času internetové komunikaci než venkovská. I poměr osobní komunikace mezi mládeží je relativně vyrovnaný, venkovská mládež netráví s kamarády o mnoho více času než městská (o víkendu tráví venkovské děti s kamarády cca o 1 hodinu více než městské, ve všední den je odhadované časové rozmezí relativně shodné). Rozdíly v možnostech trávení volného času, při kterém komunikují s kamarády osobně a možnosti využití moderních komunikačních prostředků se u venkovských i městských dětí vyrovnávají.

Vlastní analýza více méně potvrdila dosavadní výsledky předchozích dostupných výzkumů. Z šetření vyplývá, že mládež tráví převážnou část svého volného času komunikací s kamarády. Dá se tedy vyvodit závěr, že jsou mladí ovlivňováni názory a postoji svých vrstevníků. Nejčastějšími probíranými tématy s kamarády jsou sport, hudba, vztahy mezi chlapci a dívkami a škola. Hlavním účelem komunikace mezi kamarády je zasmát se a pobavit se.

S rodiči komunikují méně často (mezi půl hodinou až 2 hodinami). Za hlavní účel, za jakým si mládež s rodiči povídá, uvedli respondenti, že si s rodiči chtějí jen tak povídat, což může být nejen pro rodiče pozitivní informací. Může to znamenat, že mládež rodiče nechápe jako povinnou autoritu, která hraje pouze roli vychovatele, který pouze nařizuje, co se smí a co ne. Rodič je pro mládež na relativně rovnocenný komunikační partner.

Ve výzkumu jsem zjišťovala preference použití komunikačních kanálů. Nejvíce uváděnou možností byla osobní komunikace tváří v tvář a na druhém místě internetový chat. Osobní komunikace je tedy stále nejpreferovanějším prostředkem, jak si vyměnit informace, která je zároveň doplňována o možnosti moderních komunikačních technologií. Pro mládež je důležité, aby při rozhovoru viděla reakci svého partnera, aby věděla, zda je jejich reakce upřímná či nikoli. Myslí si, že si toho mohou povědět více při rozhovoru tváří v tvář. V případě, když chtějí informaci předat co nejrychleji a levně, využijí možnosti napsat zprávu po internetu. Spousta z nich si také myslí, že místo, kde své kamarády vždy najdou, aby jim mohli sdělit informaci je právě na internetovém chatu. Z toho je patrné, že mládež ovládá moderní komunikační technologie, protože jsou povětšinou součástí jejich každodenního života, ale ve využití těchto prostředků pro komunikaci postrádají tradiční prvek přítomné osoby a jejich doprovodných projevů, který je typický pro konzervativní komunikaci tváří v tvář. Žádný z předkládaných výzkumů se bohužel nezabýval tím, jaký komunikační kanál využívá mládež nejraději, uváděly pouze zprostředkovaně, že jednotlivé kanály využívají, ale ne proč, tudíž nemohu porovnat výsledky.

Žádný z výzkumů se nezabýval používáním doprovodných prvků (emotikonů a akronymů) v konverzacích mládeže. Tento relativně novodobý doprovodný jev se rozmáhá v komunikacích mládeže. Zhruba 90% dotazovaných mladých lidí smajlíky používá. Oblíbené je také zkracování slov pro rychlejší přenos informací. Používání akronymů (viz výše) je výrazem příslušnosti k subkultuře a náležitosti k určité skupině. Tím, že členové používají specifické výrazivo a zkratky, potvrzují své místo mezi vrstevníky a upevňují svou skupinovou solidaritu. To že jsou mladí zasvěceni do specifického slangu,

je výrazem jejich skupinové příslušnosti. Některé akronymy jsou známy pouze příslušníkům dané skupiny a tím tvoří její specifické postavení ve společnosti. Skupina je výjimečná svými jazykovými prostředky.

Dalším doprovodným prvkem, kterým jsem se v šetření zabývala, jsou setkávací rituály, na které můžeme narazit v mnoha filmech či seriálech z prostředí subkultury mládeže. Ve filmech ukazují zvláštní rituály pozdravů při setkání, které používají kamarádi nebo příslušníci part (v případě patologického prostředí gangů), a které jsou znakem odlišnosti od ostatních. Zajímalo mne, zda se tyto rituály používají i v reálném životě. Z vyhodnocení vyplynulo, že pro děti na Kolínsku nejsou až tak důležité. Neverbální doprovodné signály při setkávání používá pouze 30% respondentů, 70% odpovídajících žádný zvláštní rituál nemá. Což může znamenat, že na Kolínsku se buď party nevyskytují nebo k jejich zvykům nepatří využívání specifických setkávacích rituálů. Pro setkání kamarádů tu nemají velký význam. Avšak tyto důvody nebyly předmětem výzkumu.

Pozitivním momentem je zjištění, že ačkoli děti tráví více času používáním moderních technologií než předchozí generace, pořád mají čas a odhodlání komunikovat se svými kamarády při osobních setkáních. Odosobnělá média, počítače, mobilní telefony a připojení k internetu zatím nenahradila fyzickou přítomnost druhé osoby v komunikačním aktu.

Důležitým zjištěním je i to, že mládež se zatím zcela neodcizila ostatním generacím a neizolovala se pouze v přítomnosti vrstevníků. Jejich postoje a názory jsou tudíž ovlivňovány i jinými lidmi než kamarády. Zvláště rodiče jako primární socializační činitelé mají stále významnou úlohu v životech mladé generace. Je nezbytné, aby mladí komunikovali i s ostatními lidmi, protože „co člověk, to vlastní názor na svět“. Pro všestranný rozvoj osobnosti je důležité poznat svět co nejvíce a jak jinak poznáme svět lépe než ze zažitých zkušeností, které nám sdělí lidé kolem nás.

8. Literatura a využití zdroje

- Andrejevová, G.M.: Sociální psychologie. Praha, Svoboda 1984
- Berger, P., Luckmann, T.: Sociální konstrukce reality. Pojednání o sociologii vědění. Brno, CDK 1999
- Blumer, H.: Symbolic Interactionism. Perspective and Method. 1969
- Defleura, M.L., Ballové-Rokeachové, S.J.: Teorie masové komunikace Praha, Karolinum 1996
- Disman, M.: Jak se vyrábí sociologická znalost. Praha, Karolinum 2007
- Goffman, E.: The Presentation of Self in Everyday Life. New York, Doubleday 1959
- Jandourek, J.: Sociologický slovník. Praha, Portál 2001
- Janoušek, J.: Verbální komunikace a lidská psychika. Praha, Grada 2007
- Janoušek, J.: Sociální komunikace. Praha, Svoboda 1968
- Keller, J.: Úvod do sociologie. Praha, SLON 2004
- Komárek, M.: *Dlaždiči a dlaždičky. Takhle mluví české děti.* Magazín DNES 1.7.2010, č. 26
- Křivohlavý, J.: Jak si navzájem lépe porozumíme: Kapitoly z psychologie sociální komunikace. Praha, Svoboda 1988
- Kunczik, M.: Základy masové komunikace. Praha, Karolinum 1995

- Lacinová, L., Michalčáková, R.: *Dítě a jeho rodina*. In: Smékal, V., Lacinová, L., Kukla, L. (eds) *Dítě na prahu dospívání*. Brno, Barrister & Princial 2004
- Lamser, V.: *Komunikace a společnost*. Praha, Academia 1969
- McLuhan, M. : *Jak rozumět médiím : Extenze člověka*. Odeon, Praha 1991
- Macek, P. *Adolescence. Psychologické a sociální charakteristiky dospívajících*. Praha, Portál 1999
- Sak, P.: *Proměny české mládeže*. Praha, Petrklíč 2000
- Sak, P., Saková, K.: *Mládež na křižovatce. Sociologická analýza postavení mládeže ve společnosti a její úlohy v procesech evropeizace a informatizace*. Praha, Svoboda Servis 2004
- Šmahel, D: *Dospívající v prostředí internetu: Reálná a virtuální identita*. In: Plaňava, I., Pilát, M. (eds.) *Děti mládež a rodiny v období transformace*. FSS MU v Brně. Nakladatelství Barrister & Princial 2002
- Thibaut, J. W., Kelley, H. H.: *The social psychology of groups*. New York 1959
- Vybíral, Z.: *Psychologie lidské komunikace*. Praha, Portál 2000
- Watzlavick, P. Bavelasová, J. B., Jackson, Don D.: *Pragmatika lidské komunikace: interakční vzorce, patologie a paradoxy*. Hradec Králové, Konfrontace 1999

Internetové zdroje:

- *About ICQ*. [online] [cit. 2012-14-01]. Dostupné z:
<http://www.icq.com/info/about.html>
- Bocan, M., Maříková, H., Spálenský, A. a kol. *Hodnotové orientace dětí ve věku 6-15 let. NIDM 2011*. [online] [cit. 2012-20-07] Dostupné z:
<http://www.nidm.cz/projekty/realizace-projektu/klice-pro-zivot/vyzkumy/cile-a-vystupy/zaverecna-zprava-z-vyzkumu-hodnotove-orientace-deti-ve-veku-6-15-let>
- ČSÚ: Databáze dynamických grafů. [online] [cit. 2012-14-01] Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/dyngrafy.nsf/graf/cr_od_roku_1989_pc
- ČSÚ: Statistiky rodinných účtů. Vybavenost domácností počítačem a vybranou spotřební elektronikou. [online] [cit. 2012-20-07] Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/1_vybavenost_domacnosti_pocitacem_a_vybranou_spotrebni_elektronikou
- Češky a Češi v kyberprostoru. *Zpráva výzkumného týmu sociologie a psychologie*. „Problematika kybernetických hrozeb z hlediska bezpečnostních zájmů České republiky“. Praha 2008. [online] [cit. 2012-20-07] Dostupné z: <http://www.nidm.cz/projekty/priprava-projektu/klice-pro-zivot/archiv/archiv-vyzkumu-nidm/vyzkum/registr/cesky-a-cesi-v-kyberprostoru>
- E-Bezpečí. Kopecký, K. Krejčí, V.: *Využívání mobilního telefonu dětmi 8-18 let. 2009*. [online] [cit. 2012-20-07] Dostupné z: <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/94/22/lang,czech/>
- *Eurostat, Community survey on ICT usage in households and by individuals, 2010*. Český Statistický Úřad, Internet a komunikace. [online] [cit. 2012-01-14]. Dostupný z:
http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/internet_a_komunikace

- Evropská komise: Den bezpečnějšího internetu 2011. [online] [cit. 8.11.2012]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/news/science/110208_cs.htm
- Facebook. *Základní informace*. [online]. [cit. 2012-14-01]. Dostupné z: <http://www.facebook.com/facebook?sk=info>
- Gregar, T.: *Historie internetové komunikace*. [online]. [cit. 2012-10-01]. Dostupné z: <http://www.fi.muni.cz/usr/jkucera/pv109/2003p/xgregar.htm#8>
- *Předběžné výsledky Sčítání lidu, domů a bytů 2011 - Středočeský kraj: vybrané údaje podle obcí*. [online] [cit. 2012-13-02] Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/publ/02020-12-n+k3026_2012
- *TZ Dětské pokojíčky – prostředí pro mediální rozvoj*. [online]. [cit. 2012-10-07] Dostupné z: <http://www.mediaresearch.cz/aktualita/tz-detske-pokojicky-prostredi-pro-medialni-rozvoj>
- Sak, P., Saková, K.: *Koncepce státní politiky pro oblast dětí a mládeže od roku 2007*. Teoreticko – empirická analytická studie. [online] [cit. 2012-20-07] Dostupné z: http://www.insoma.cz/Studie_MSMT_2006_fin.pdf
- *Seznam ŽŠ regionu Kolín*. [online] [cit. 2012-04-01]. Dostupné z: <http://www.firmy.cz/Instituce-a-urady/Vzdelavaci-instituce/Zakladni-skoly/reg/kolin>
- Shannon, C. , Weaver, W.: *The Shannon – Weaver Model Defined*. [online] [cit. 2012-10-21]. Dostupné z: <http://www.uri.edu/artsci/lsc/Faculty/Carson/508/03Website/Hayden/ShanWeav.html>

- Štursová, T., Bocan, M. *Aktuální problémy mladé generace ČR*. NIDM Praha 2006. [online] [cit. 2012-02-21]. Dostupné z: <http://www.vyzkum-mladez.cz/zpravy/1174039212.pdf>

- :-) *Microsoft pomohl vykopat první smajlík*. [online] [cit. 2012-04-01] Dostupné z: http://technet.idnes.cz/microsoft-pomohl-vykopat-prvni-smajlik-f0b-/sw_internet.aspx?c=A061103_170742_sw_internet_dno

9. Přílohy, tabulky a grafy

Příloha č.1: Opora výběru Seznam ZŠ na Kolínsku s 9. třídami:

Zdroj: <http://www.firmy.cz/Institute-a-urady/Vzdelavaci-institute/Zakladni-skoly/reg/kolin> [online] [cit.2012-01-04]

Venkov:

1. ZŠ Pečky

2. ZŠ Velký Osek

3. ZŠ A MŠ Cerhenice

4. ZŠ Červené Pečky

5. ZŠ Miloše Šolleho Kouřim

6. ZŠ Plaňany

7. ZŠ Starý Kolín

8. ZŠ T. G. Masaryka a MŠ Poříčany

9. ZŠ T. G. Masaryka Velim

11. ZŠ Týnec nad Labem

12. ZŠ Zásmyky

13. ZŠ Český Brod, Tyršova

14. ZŠ Český Brod, Žitomířská

Kolínské ZŠ:

1. ZŠ Kolín II: Bezručova

2. ZŠ Kolín Lipanská

3. ZŠ Kolín Masarykova

4. ZŠ Kolín Mnichovická

5. 3. ZŠ Kolín

6. ZŠ Kolín, Kmochova

7. ZŠ Kolín V., Ovčářská

Příloha č. 2: Podklady pro polosrtukturované rozhovory.

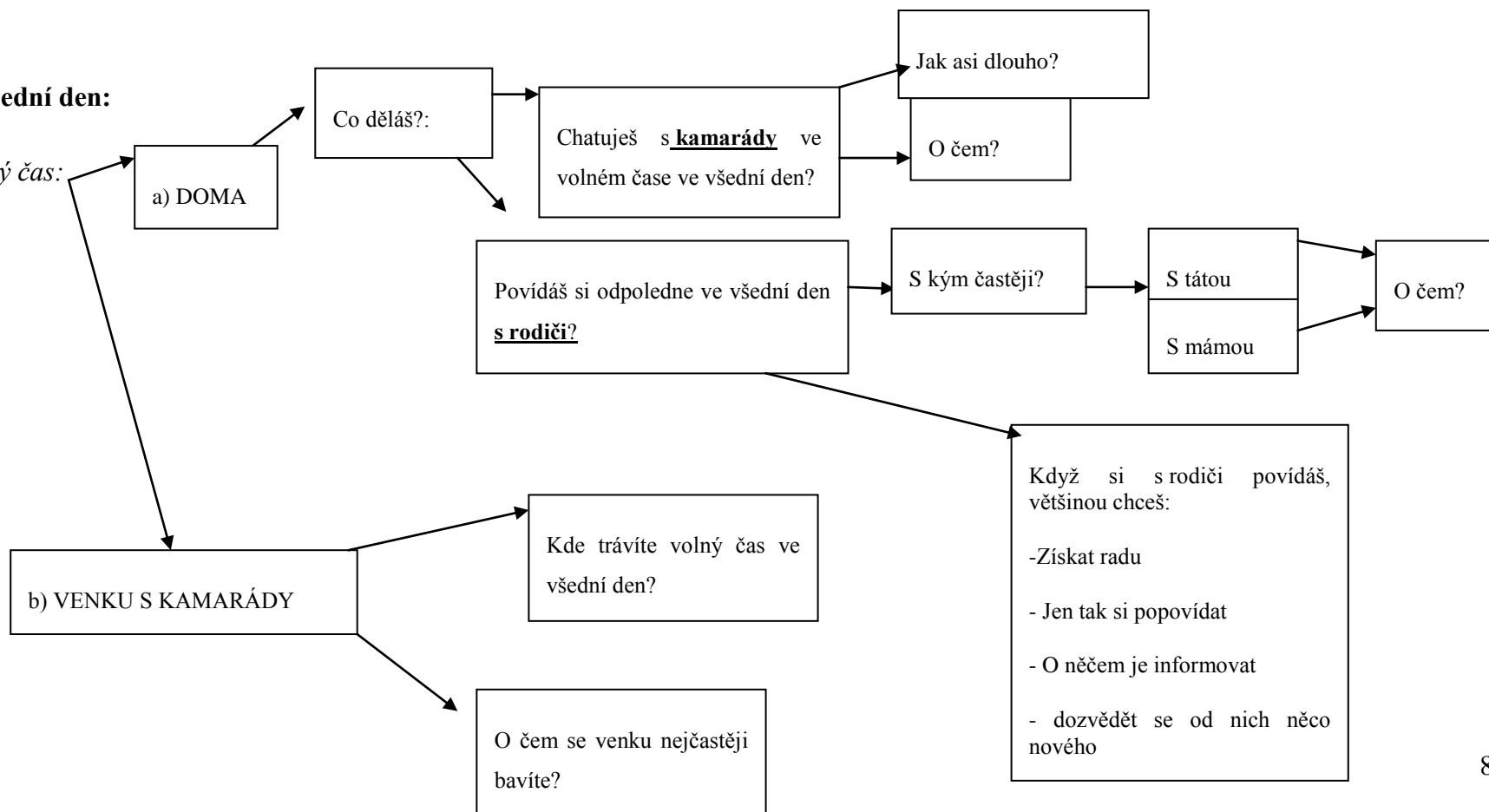
Otázka na začátek: Když chceš kamarádovi/kamarádce něco sdělit využiješ nejraději:

a) Osobního rozhovoru b) Zatelefonuji c) Pošlu sms d) Napíšu přes chat

a PROČ?

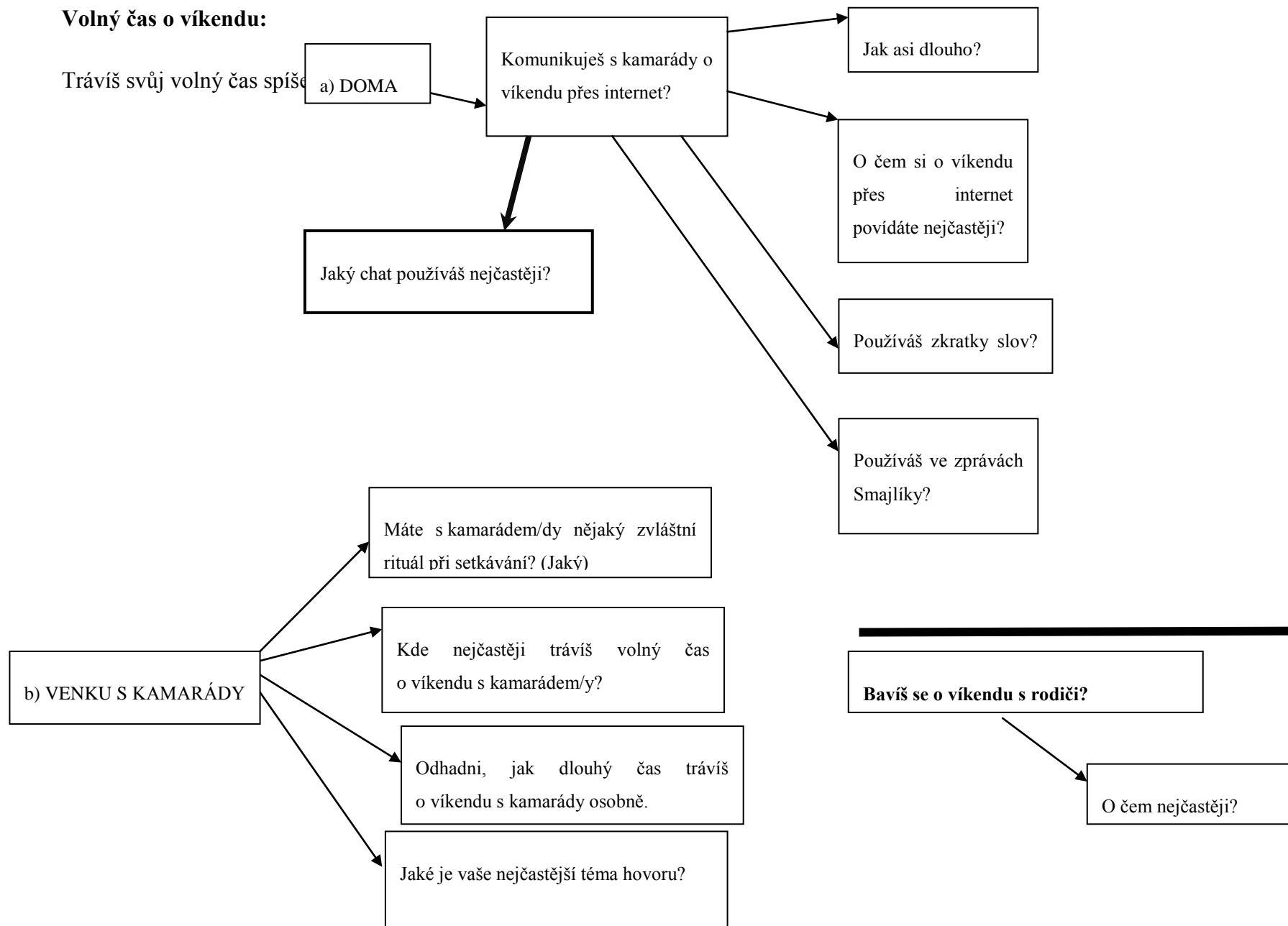
Volný čas ve všední den:

Trávíš svůj volný čas:

Volný čas o víkendu:

Trávíš svůj volný čas spíše

Příloha č. 3 Dotazník

Dobrý den, jmenuji se Lucie Blumentálová a studuji Sociologii na Univerzitě Karlově. Prosim Vás o vyplnění dotazníku, který bude použit jako podklad pro mou diplomovou práci na téma Sociální komunikace.

1. Pohlaví: a) žena b) muž
2. Místo školy: _____

Oddíl: volný čas ve všední den:

3. Jak dlouhý je (průměrně) tvůj volný čas ve všední den? (od doby, kdy odjedeš/odejdeš ze školy do doby, kdy jdeš spát, nezapočítávej čas strávený povinnostmi, jako domácí úkoly a práce v domácnosti): _____
4. S kým trávíš nejvíce volného času ve všední den:
a) Sám
b) S kamarádem/kamarády
c) S rodiči
d) S někým jiným (s kým?) _____
5. Trávím ho nejčastěji:
a) Doma u sebe
b) Doma u kamaráda
c) Venku, v přírodě
d) V obchodě/áku
e) V knihovně
f) Na hřišti
g) Jinde (kde?): _____
6. Kolik času ve všední den trávíš komunikací s rodiči (započítej i mobilní rozhovory):
a) Do půl hodiny b) Půl hod až 1 hod c) 1-2 hod d) 2-3 hod e) 3-4 hod f) Více
(Kolik?)
7. S mámou se nejčastěji bavím o:
a) Škola
b) Kamarádi
c) O tom co mě trápí
d) O sportu
e) O rodinných příslušnících
f) O jiném (O čem?): _____
8. S tátou se nejčastěji bavím o:
g) Škola
h) Kamarádi
i) O tom co mě trápí
j) O sportu
k) O rodinných příslušnících
l) O jiném (O čem?): _____
9. Bavím se víc s:
a) Tátou b) Mámou c) S oběma stejně často
10. Za jakým účelem se nejčastěji bavíš s rodiči? (vyber max. 3 odpovědi)
a) Jen tak si popovídat
b) Získat radu, pomoc
c) Zasmát se, pobavit se
d) Předat informaci dál
e) Dozvědět se něco nového

- f) Jiný (Jaký?) _____
11. Kolik volného času ve všední den trávíš s kamarádem/y osobně:
- Žádný
 - Do půl hodiny
 - Půl hodiny až hodinu
 - 1-2 hodiny
 - 2-3 hodiny
 - 3-4 hodiny
 - Více (Kolik?) _____
12. Kolik volného času ve všední den trávíš s kamarádem/y na chatu/skypu:
- Žádný
 - Do půl hodiny
 - Půl hodiny až hodinu
 - 1-2 hodiny
 - 2-3 hodiny
 - 3-4 hodiny
 - Více (Kolik?) _____
13. Nejčastěji se s kamarády bavíme o:
- Škola
 - Sport
 - Film
 - PC hry
 - Knihy
- f) Hudba
- Oblíbená postava (herec, zpěvačka)
 - Vztahy s kamarády
 - Vlastní vzhled
 - Politika
 - Ekonomická situace naší země
 - O jiném (o čem?): _____
14. Když chceš kamarádovi/kamarádce něco sdělit využiješ nejraději:
- Osobní rozhovor
 - Zatelefonuji
 - Pošlu sms
 - Napišu přes chat
- A proč?: _____
15. Jaký chat využíváš nejčastěji:
- Chat nepoužívám
 - ICQ
 - Facebook
 - Skype
 - Jiný (jaký?): _____
16. Používáš ve zprávách smajlíky?
- Ano
 - Ne
17. Používáš zkratky slov? (př. OMG – Oh My Good, Z5-zpět,...)
- Ano (jaké? max. 5) Napiš co znamenají: _____

 - Ne

Oddíl: volný čas o víkendu

18. Nejvíce volného času o víkendu trávím (S kým?):

- a) Sám
- b) S kamarády
- c) S rodiči
- d) S někým jiným (s kým?)_____

19. Volný čas o víkendu trávím nejčastěji (Kde?):

- a) Doma u sebe
- b) Doma u kamaráda
- c) Venku, v přírodě
- d) V obchodě
- e) V knihovně
- f) Na hřišti
- g) Jinde (Kde?):_____

20. Napiš stručně, o čem se bavíš s rodiči o víkendu:

21. Kolik volného času o víkendu trávíš s kamarádem/y osobně:

- a) Žádný
- b) Do půl hodiny
- c) Půl hodiny až hodinu
- d) 1-2 hodiny
- e) 2-3 hodiny
- f) 3-4 hodiny
- g) Více (Kolik?)_____

22. Při setkání, máte s kamarády nějaký zvláštní rituál (př. Sražení zatnutých pěstí proti sobě, pusu na tvář...)

- a) Ano (jaký?):_____
- b) Ne

23. Kolik volného času o víkendu trávíš s kamarádem/y na chatu/skypu:

- a) Žádný
- b) Do půl hodiny
- c) Půl hodiny až hodinu
- d) 1-2 hodiny
- e) 2-3 hodiny
- f) 3-4 hodiny
- g) Více (kolik?):_____

24. Za jakým účelem se bavíš s kamarády (max.3):

- a) Dozvědět se něco nového
- b) Předat novou informaci dál
- c) Pobavit se, zasmát se
- d) Zhodnotit někoho (vzhled, chování)
- e) Přesvědčit někoho o něčem
- f) Jiný (jaký?):_____

25. Napiš, o čem se s kamarády bavíš o víkendu nejčastěji:

Děkuji za spolupráci

Příloha č.4: Polostrukturované rozhovory: Záznamy

Úvodní slovo:

Ahoj, mohla bych si s tebou popovídat o tvém volném čase a o tom, o čem se bavíš se svými kamarády a rodiči?

Tereza, 15 - Starý Kolín

J: „Když chceš kamarádovi, kamarádce něco sdělit, využiješ nejrady: a) Osobní rozhovor; b) Zatelefonoji; c) Pošlu sms; d) Napíšu přes chat; e) Pošlu email.....A proč?“

T: jak kdy a jestli je to na dlouho (jinak a)

J: Takže osobní rozhovor. A proč?

T: psaní je moc zdlouhavý a chci vědět jak se bude tvářit

1.)

J: Kde nejčastěji trávíš ve všední den svůj volný čas?

T: venku

J: S kamarády?

T: někdy s kamarády někdy sama.

J: A když vezmeme situaci, že půjdeš ven s kamarády. Kam byste šli? (Pořád ve všední den.)

T: na hřiště něco si zahrát

J: A jak dlouhou dobu asi býváš s kamarády venku? Odhadem

T: tak asi 2 -3 hod'ky jak se mi zrovna v ten daný den chce, já čas nikdy moc neřešila

J: Když jsi odpoledne v týdnu doma: chatuješ s kamarády?

T: JO

J: O čem si nejčastěji povídáte?

T: o klukách :-)

J: Jak dlouhou dobu (zhruba) s nimi strávíš na netu?

T: tak 1 hod'ku dýl mě to nebaví

J: A co s rodiči, s těmi si ve všední den taky povídáš?

T: jasně bez toho by ten týden nebyl ono

J: S kým si myslíš, že si povídáš častěji: s mamou nebo s tátou?

T: s oběma

J: A o čem si s nimi povídáš?

T: tak nějak o všem co nás napadne o škole o práci o rodinném rozpočtu nebo o plánech do budoucna

J: *Když si s nimi povídáš, většinou chceš: a) Získat radu, b) Jen tak si popovídat, c) O něčem je poinformovat, d) Dozvědět se od nich něco nového?*

T: za d

2.)

J: *Přejdeme k volnému času o víkendu. Kde trávíš nejčastěji svůj volný čas?*

T: mimo domov

J: *Takže jsi spíš s kamarády než se svými rodiči?*

T: Jj, je s nima větší sranda

J: *A kde většinou trávíte čas?*

T: někde venku, když to jde a není taková zima, jinak asi u někoho doma

J: *Máte s kamarády(kamarádkou) nějaký zvláštní rituál při setkání? (plácnutí rukou, pusa na tvář...)*

T: s kámoškou různé plácání rukama takové strašně zamotané

J: *A jaká témata probíráte nejčastěji, když se spolu bavíte*

T: tak určitě kluci :-)) a pak asi co je nového, kam půjdem a tak

J: *Zkus odhadnout, jak dlouhou dobu s nimi trávíš o víkendu?*

T: celý den

J: *A když přijdeš domů a bavíš se s rodiči, liší se téma ke konverzaci s rodiči nějak od běžného dne v týdnu?*

T: no doma moc nejsem, ale ani ne

J: *Komunikuješ s kamarády o víkendu i přes chat?*

T: ale jo, většinou, když přijdu domů

J: *Jak asi tak dlouho?*

T: dokud si nejdu lehnout asi 2 hodky

J: *A používáš nějaké zkratky slov?*

T: ne

J: *Doplňující otázka: Jaký chat používáš nejčastěji? (icq, facebook, něco jiného)*

T: facebook

Matěj, 14 - Kouřim

J: *„Když chceš kamarádovi, kamarádce něco sdělit, využiješ nejraději: a) Osobní rozhovor; b) Zatelefonuji; c) Pošlu sms; d) Napíšu přes chat; e) Pošlu email.....A proč?“*

M: Asi mu napíšu pře chat. Je to nejlevnější.

1.)

J: *Kde nejčastěji trávíš ve všední den svůj volný čas?*

M: nejvíc asi u kámoše doma.

J: *A o čem se spolu nejčastěji bavíte?*

M: O jedny počítačový hře, kterou spolu hrajem.

J: *Jak dlouhou dobu u něj asi strávíš?*

M: Asi tak 3 hod

J: *A když přijdeš domů, bavíš se s rodiči?*

M: Spíš ne.

J: *A když ano, o čem?*

M: možná o škole

J: *S kým si myslíš, že si povídáš častěji: s mamou nebo s tátou?*

M: myslím, že s mámou

J: *Chatuješ s kamarády ve všední den?*

M: Jasně

J: *A jak asi dlouhou dobu?*

M: já nevím, tak 1-2 hod

J: *O čem se při tom nejčastěji bavíte?*

M: většinou o té počítačové hře, co hrajeme. Ale taky o tom co bylo ve škole, o fotbale, autech a tak.

2.)

J: *Přejdeme k volnému času o víkendu. Kde trávíš nejčastěji svůj volný čas?*

M: Tak různě.

J: *kde nejčastěji?*

M: tak asi venku nebo na hřišti

J: *A jak dlouhý je tvůj volný čas o víkendu?*

M: celý den?!

J: *Máte s kamarády(kamarádkou) nějaký zvláštní rituál při setkání? (plácnutí rukou, pusa na tvář...)*

M: srazíme pěsti a flusnem na zem

J: *Zkus odhadnout, jak dlouhou dobu s nimi trávíš o víkendu?*

M: 4-5 hodin, podle toho jak se nám chce

J: *O čem se nejčastěji bavíte?*

M: o fotbale, ale taky o tý hře

J: *A když přijdeš domů, bavíš se s rodiči?*

M: Když se mě na něco ptají.

J: *A na co se tě většinou ptají?*

M: co jsem dělal a jestli nemám nějaký úkoly do školy.

J: *A jak dlouho si s nimi asi tak povídáš?*

M: celkově, tak hodku

J: *Chatuješ s kamarády ve volném čase o víkendu?*

M: večer, když přijdu. Nebo když nesmím ven.

J: *A jak dlouhou dobu asi?*

M: tak když nemůžu ven, tak celý den. Jinak asi tak 2 hod.

J: *A používáš nějaké zkratky slov?*

M: jasně, nemusím to psát celý, šetřím čas.

J: *Jaké třeba nejčastěji?*

M: wtf, lol, omfg...

J: *Doplňující otázka: Jaký chat používáš nejčastěji? (icq, facebook, něco jiného)*

M: facebook

Martina, 15 - Kolín

J: *„Když chceš kamarádovi, kamarádce něco sdělit, využiješ nejraději: a) Osobní rozhovor; b) Zatelefonoji; c) Pošlu sms; d) Napíšu přes chat; e) Pošlu email.....A proč?“*

M: řeknu jí to osobně, vidím reakci a řeknu toho víc než, kdybych to smolila přes sms

1.)

J: *Kde nejčastěji trávíš ve všední den svůj volný čas?*

M: Na tréninku florbalu nebo doma.

J: *A o čem si povídáte na tréninku?*

M: Většinou o hře, ale taky s holkama drbeme ostatní.

J: *Jak dlouhou dobu s kamarádkami trávíš?*

M: Jak kdy, když jdu s tréninku rovnou domů, tak asi 2 hodiny. Někdy ale i dýl.

J: *Když jsi doma, chatuješ s kamarády?*

M: Většinou jo.

J: *Jaké je vaše nejčastější téma?*

M: Florbal.

J: *Ještě něco jiného?*

M: Třeba škola, písničky, filmy...

J: *Jak asi dlouhou dobu na chatu s kamarády strávíš?*

M: Tak 3-4hod.

J: *Bavíš se ve všední den s rodiči?*

M: Jo.

J: *O čem nejčastěji?*

M: O tom, co bylo ve škole, co na tréninku.

J: *S kým si myslíš, že si povídáš častěji: s mamou nebo s tátou?*

M: Asi s oběma stejně, ale tátu zajímá víc ten florbal a mámu zase škola nebo jak se mám.

J: *Když si s nimi povídáš, většinou chceš: a) Získat radu, b) Jen tak si popovídat, c) O něčem je poinformovat, d) Dozvědět se od nich něco nového?*

M: Asi B. Většinou si spolu jen tak povídáme. Ale třeba někdy potřebuju poradit s něčím do školy, nebo když mi něco nejde...

2.)

J: *Přejdeme k volnému času o víkendu. Kde trávíš nejčastěji svůj volný čas?*

M: Buď jezdíme na zápasy nebo trénujeme.

J: *Jak dlouhý je tvůj volný čas?*

M: Celý víkend.

J: *Jak dlouhou dobu asi tak trávíš o víkendu s kamarády?*

M: Tak 7 hodin.

J: *O čem se nejčastěji bavíte?*

M: O zápasech, o klukách, o tom co podniknem...

J: Máte s kamarády(kamarádkou) nějaký zvláštní rituál při setkání? (plácnutí rukou, pusa na tvář...)

M: Nic zvláštního, jen si řekneme ahoj.

J: A když jsi o víkendu doma, chatuješ s kamarády?

M: Většinou doma moc nejsem, ale když zrovna ano, tak jo.

J: Jak asi tak dlouho?

M: Nevím, 2 hodiny?

J: A používáš v konverzacích zkratky slov?

M: Lol, btw, omg, jj.

J: A používáš smajlíky?

M: :-) jj

J: Bavíš se o víkendu s rodiči?

M: Když sem zrovna doma.

J: O čem nejčastěji?

M: O tom co bylo, co je v plánu, co budeme dělat nebo co mám já udělat.

J: A jak dlouhou dobu se s nimi asi tak bavíš?

M: Nevím, tak asi hodinu za den.

J: *Doplňující otázka: Jaký chat používáš nejčastěji? (icq, facebook, něco jiného)*

M: icq

Jana, 15 Kouřim

J: „Když chceš kamarádovi, kamarádce něco sdělit, využiješ nejraději: a) Osobní rozhovor; b) Zatelefonoji; c) Pošlu sms; d) Napíšu přes chat; e) Pošlu email.....A proč?“

J: Půjdu jí to říct osobně, když jsme spolu, tak si toho řekneme mnohem víc.

1.)

J: Kde nejčastěji trávíš ve všední den svůj volný čas?

J: Nejčastěji s kamarádkou.

J: A o čem se spolu nejčastěji bavíte?

J: O klukách, o hokách, většinou drbeme. Nebo děláme taky úkoly do školy.

J: *Jak dlouhou dobu u ní asi strávíš?*

J: Odpoledne asi tak 4 hodky.

J: *A když přijdeš domů, bavíš se s rodiči?*

J: Jo.

J: *O čem nejčastěji?*

J: O škole, o kamarádech...

J: *S kým si myslíš, že si povídáš častěji: s mamou nebo s tátou?*

J: asi s mámou. Ta je doma dýl. Táta přijde až večer.

J: *Chatuješ s kamarády ve všední den?*

J: Jj.

J: *A jak asi dlouhou dobu?*

J: Tak 2 hodiny

J: *O čem se při tom nejčastěji bavíte?*

J: o tom co jsme si předtím zapomněli říct, jinak o tom samém.

2.)

J: *Přejdeme k volnému času o víkendu. Kde trávíš nejčastěji svůj volný čas?*

J: S kámoškou doma, venku nebo u babičky.

J: *A jak dlouhý je tvůj volný čas o víkendu?*

J: Celý den.

J: *Máte s kamarádkou nějaký zvláštní rituál při setkání? (plácnutí rukou, pusa na tvář...)*

J: Nic mě nenapadá. Asi ne.

J: *Zkus odhadnout, jak dlouhou dobu s ní trávíš o víkendu?*

J: Celý den :-)

J: *O čem se nejčastěji bavíte?*

J: O tom, co budeme o víkendu dělat, kam půjdeme. O klukách, o škole, o všem možném.

J: *A když přijdeš domů, bavíš se s rodiči?*

J: Ano. Když se sejdeme.

J: *A o čem si povídáte nejčastěji?*

J: Jak se má Dáda (*jméno kamarádky, pozn. autorky*), co jsme dělaly a tak.

J: *A jak dlouho si s nimi asi tak povídáš?*

J: Jak kdy. Když jsme doma, tak třeba celý večer.

J: *A to je odhadem jak dlouho?*

J: Třeba i 3 hodiny.

J: *Chatuješ s kamarády ve volném čase o víkendu?*

J: O víkendu spíš ne, to jsem s nimi venku.

J: *A používáš nějaké zkratky slov?*

J: Jj.

J: *Jaké jiné ještě nejčastěji?*

J: OMG, LOL...

J: *Doplňující otázka: Jaký chat používáš nejčastěji? (icq, facebook, něco jiného)*

J: Facebook, ale i ICQ

David, 14 Kolín

J: *„Když chceš kamarádovi, kamarádce něco sdělit, využiješ nejraději: a) Osobní rozhovor; b) Zatelefonuji; c) Pošlu sms; d) Napíšu přes chat; e) Pošlu email.....A proč?“*

D: napíšu přes chat nebo pošlu sms. Je to nejrychlejší.

1.)

J: *Kde nejčastěji trávíš ve všední den svůj volný čas?*

D: Na fotbale.

J: *A o čem si nejčastěji s kamarády povídáte?*

D: O sportu, o autech.

J: *Jak dlouhou dobu s kamarády trávíš?*

D: tak 2 hodiny.

J: *Když jsi doma, chatuješ s kamarády?*

D: jasně.

J: *Jaké je vaše nejčastější téma?*

D: Fotbal, auta, škola.

J: *Jak asi dlouhou dobu na chatu s kamarády strávíš?*

D: 3-4hod.

J: *Bavíš se ve všední den s rodiči?*

D: Někdy.

J: *O čem nejčastěji?*

D: Co bylo ve škole, co na fotbale.

J: *S kým si myslíš, že si povídáš častěji: s mamou nebo s tátou?*

D: Asi stejně

J: *Když si s nimi povídáš, většinou chceš: a) Získat radu, b) Jen tak si popovídat, c) O něčem je poinformovat, d) Dozvědět se od nich něco nového?*

D: A,B jak kdy.

2.)

J: *Přejdeme k volnému času o víkendu. Kde trávíš nejčastěji svůj volný čas?*

D: doma

J: *Jak dlouhý je tvůj volný čas?*

D: Celý den.

J: *Jak dlouhou dobu asi tak trávíš o víkendu s kamarády?*

D: 4 hod

J: *O čem se nejčastěji bavíte?*

D: O fotbale, o zápasech, o tom co bylo v týdnu,...

J: *Máte s kamarády(kamarádkou) nějaký zvláštní rituál při setkání? (plácnutí rukou, pusa na tvář...)*

D: Nic.

J: *A když jsi o víkendu doma, chatuješ s kamarády?*

D: Jasně

J: *Jak asi tak dlouho?*

D: někdy i celý den

J: *A používáš v konverzacích zkratky slov?*

D: asi jo.

J: *A jaké nejčastěji?*

D: OMFG, btw

J: *A používáš smajlíky?*

D: spíš ne

J: *Bavíš se o víkendu s rodiči?*

D: Když chtěj něco vědět.

J: *O čem nejčastěji?*

D: co mám udělat, co mám do školy a co na trénink

J: *A jak dlouhou dobu se s nimi asi tak bavíš?*

D: Nevim.

J: *Odhadem?*

D: tak půl hodiny

J: *Doplňující otázka: Jaký chat používáš nejčastěji? (icq, facebook, něco jiného)*

D: **Facebook**

Tabulky

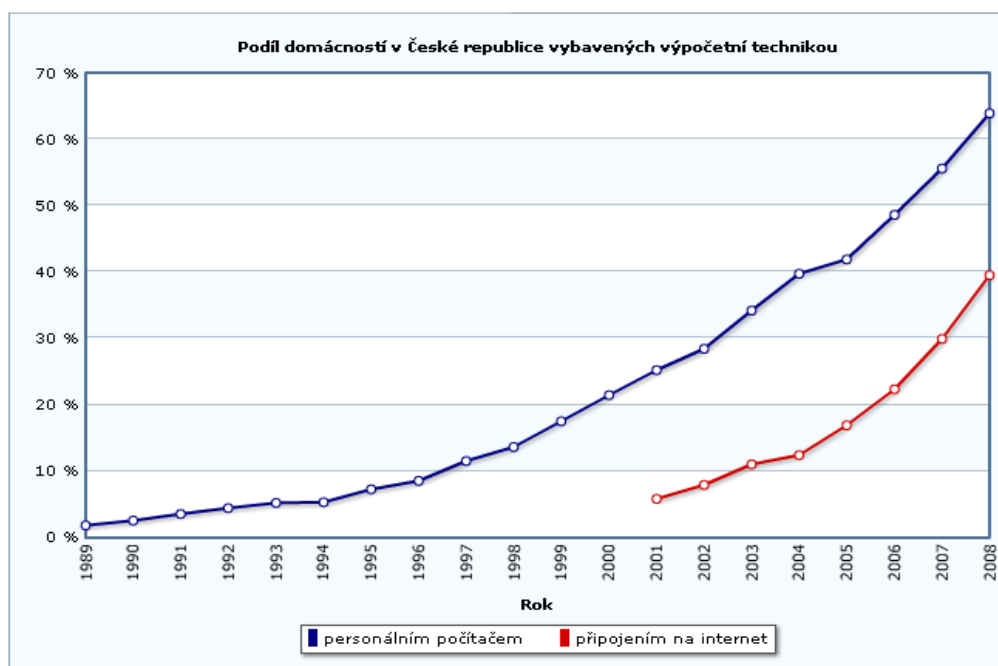
Tabulka č. 1: Počty žáků v jednotlivých školách

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Cerhenice	22	9,5	9,5	9,5
Plaňany	34	14,7	14,7	24,1
Kořín Mnichovická	23	9,9	9,9	34,1
Pečky	38	16,4	16,4	50,4
4. ZŠ Lipanská 420, Kořín 3	46	19,8	19,8	70,3
3. ZŠ Kořín	32	13,8	13,8	84,1
Velký Osek	18	7,8	7,8	91,8
2. ZŠ kořín Kmochova	19	8,2	8,2	100,0
Total	232	100,0	100,0	

Grafy

✓ Graf č.1:

Podíl domácností v České republice vybavených výpočetní technikou

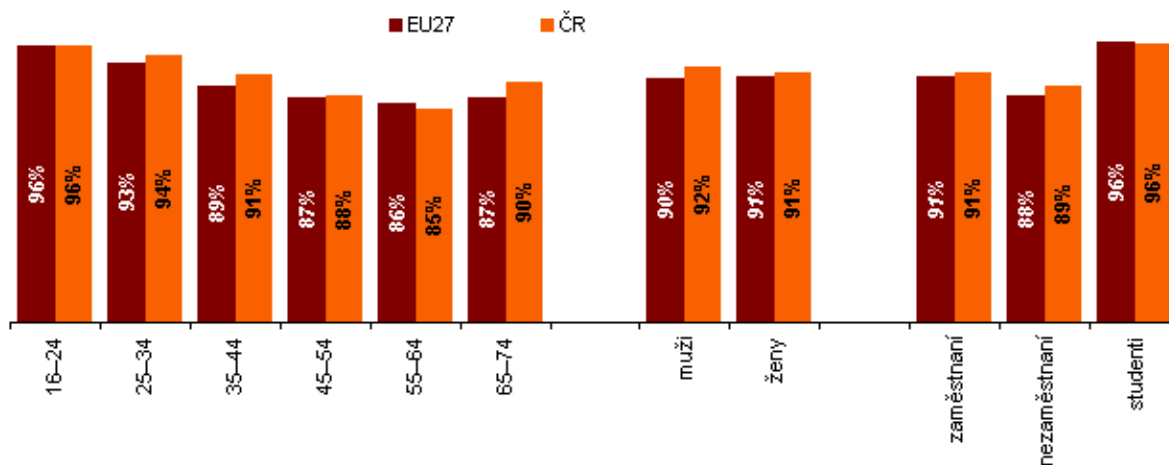

Zdroj: Český Statistický Úřad, Databáze dynamických grafů.
[online] [cit. 2012-14-01] Dostupný z:

http://www.czso.cz/csu/dyngrafy.nsf/graf/cr_od_roku_1989_pc

✓ **Graf č. 2: Uživatelé internetu a komunikace přes internet, 2009**

(% uživatelů internetu v dané socio-demografické skupině)

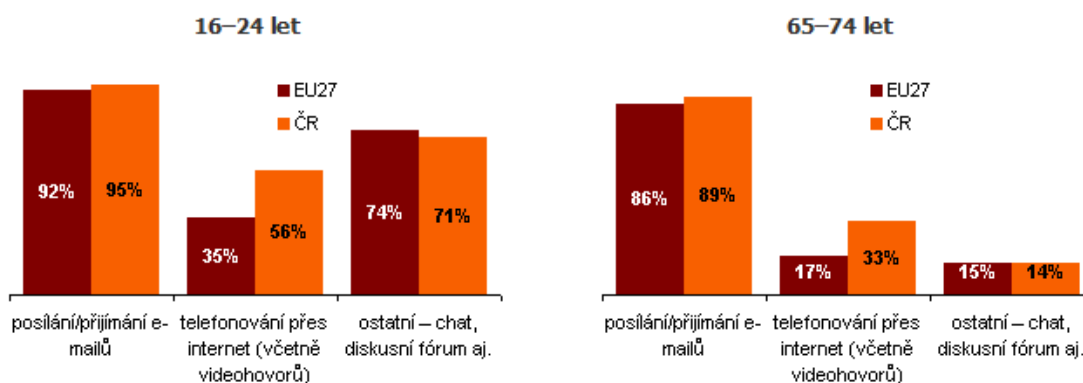

Zdroj: Eurostat, Community survey on ICT usage in households and by individuals, 2010. Český Statistický Úřad, Internet a komunikace. [online] [cit. 201214-01]

Dostupný z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/internet_a_komunikace

✓ **Graf č.3: Způsoby komunikace přes internet dle věku, 2009**

(% uživatelů internetu v dané věkové skupině)

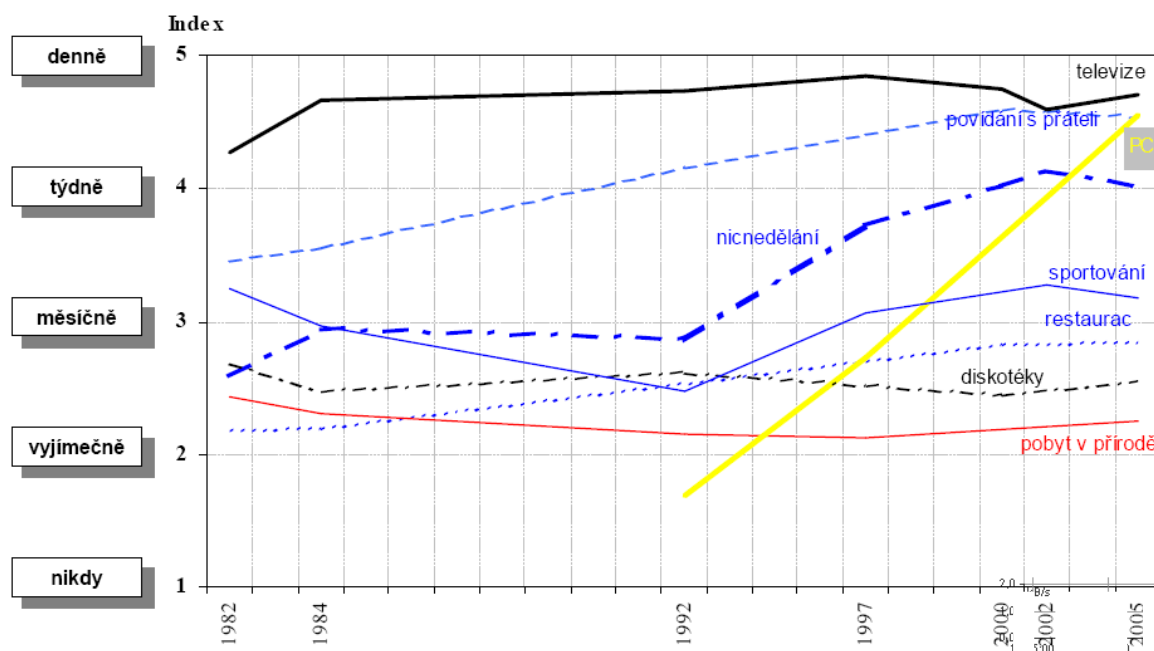

Zdroj: Eurostat, Community survey on ICT usage in households and by individuals, 2010. Český Statistický Úřad, Internet a komunikace. [online] [cit. 2012-14-01].

Dostupný z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/internet_a_komunikace

✓ **Graf č.4: Vývoj volnočasových aktivit**

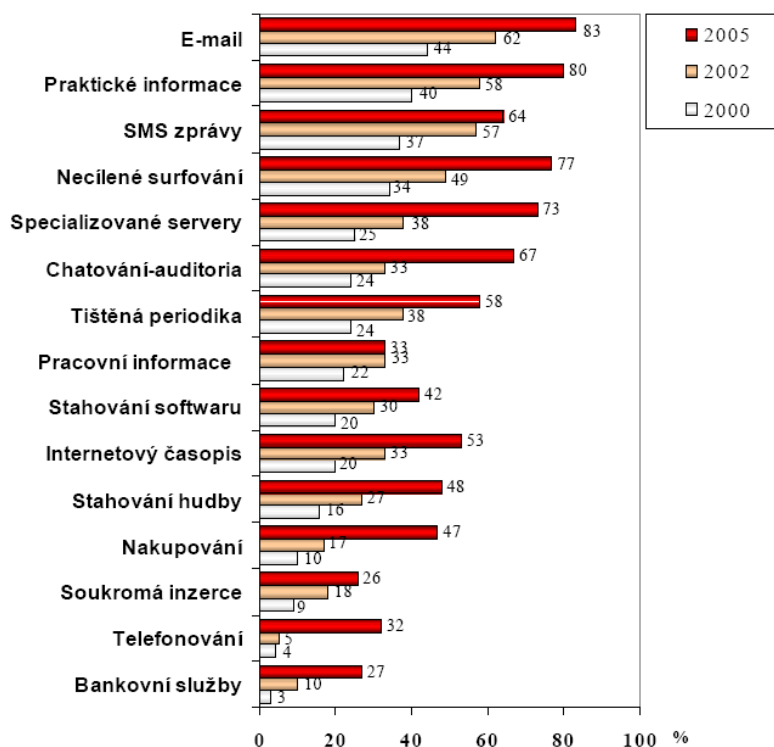
Vývoj volnočasových aktivit mládeže,
od roku 1982 do roku 2005, škála 1-5, 1-nikdy, 5-denně, věková skupina 15 - 18 let

Zdroj: Sak,P., Saková,K.: Sak, P., Saková, K.: *Koncepce státní politiky pro oblast dětí a mládeže od roku 2007*. Teoreticko – empirická analytická studie. [online] [cit. 20.7.2012] Dostupné z: http://www.insoma.cz/Studie_MSMT_2006_fin.pdf

Graf č.:5: Způsoby využití internetu mládeží

Využívání internetu, v letech 2000, 2002 a 2005 ve věkové skupině 15 - 30 let

Zdroj: Sak,P., Saková,K.: Sak, P., Saková, K.: *Koncepce státní politiky pro oblast dětí a mládeže od roku 2007*. Teoreticko – empirická analytická studie. [online] [cit. 20.7.2012] Dostupné z: http://www.insoma.cz/Studie_MSMT_2006_fin.pdf